

Ungár István-életútinterjú

Készítette: Csatári Bence

A beszélgetés időpontja, helye: 2018. július 27., Budapest, Víziváros

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Csatári Bence:

A kimagasló eredménnyel rendelkező zenészek esetében mindig érdekes kérdés, hogy honnan szerezték tudásukat, iskolában vagy a család indíttatására? Nálad ez hogyan alakult? Milyen családban nőttél fel?

Ungár István:

A családban, ahová 1938. június 11-én születtem Budapesten, senki nem volt zenész. Anyai nagyanyámék tizenöten voltak testvérek, közülük mind a nyolc fiúnak adott diplomát a kezébe dédapám, aki a debreceni Arany Bika Szállónak volt az udvarmestere, és persze a lányok sem maradtak ki, ők a polgári iskolát végezték el. Ebben a nagycsaládban szinte minden előfordult: volt, aki illegális kommunista lett, volt, aki megjárta a koncentrációs tábort, és volt, akit Recskre hurcoltak a kommunista internálótáborba. Anyukám egyik öccse egy táncos trióval járta a világot, szalontáncosként léptek fel, talán ő volt az egyetlen kivétel, aki mégiscsak valamiféle művészetet űzött.

Csatári Bence:

Szüleidről mit lehet tudni?

Ungár István:

Az édesapám a Csörsz utcában található Magyar Optikai Művekben tanulta ki a látszerész, optikus, finommechanikus szakmát, ez tulajdonképpen a világhírű Zeiss Ikonnak volt a magyar leányvállalata. Emellett az Agfa-Kodak cégnél is dolgozott fotóoptikusként. Amikor világra jöttem, már volt egy önálló üzlete a józsefvárosi Népszínház utcában, amihez hitelt nyújtott az Agfa. Igen gyorsan dolgozott, a fekete-fehér képeket egy napon, a színeseket egy héten belül kapta meg a megrendelő, ez a tempó a szocializmusban elképzelhetetlen volt. A vállalkozásban az eladó pult mögött anyukám állt, míg apukám hátul a műhelyben dolgozott.

Csatári Bence:

Kisgyermekkorod éppen a második világháború idejére esett. Hogyan érintette a világegés a családot?

Ungár István:

Meglehetősen érzékenyen, ugyanis első kézből tapasztaltuk meg a borzalmakat. Apám a Don-kanyarnál volt munkaszolgálatos zsidó származása miatt, majd szovjet hadifogságba esett, ott is halt meg 1943 januárjában. Anyukámat 1944-ben egy józsefvárosi, Bérkocsis utcai csillagos házból deportálták a nyilasok úgy, hogy lehívták őket az utcára, de már senki nem mehetett vissza az otthonába, vitték őket gyalogmenetben az ausztriai Lichtenwörthben lévő koncentrációs táborba. Bátyámat és engem egy keresztény család mentett meg. Édesanyám 1946-ban tért vissza, miután fokozatosan engedték csak enni a nagy éhezések után, és harminchat kilóról kellett felerősíteni.

Csatári Bence:

Hogy tudátok újrakezdeni az életet?

Ungár István:

Nem volt elegendő a holokauszt traumája, utána jöttek a kommunisták, akik elvették az üzletünket. Anyukám állami céghez, az Ofotérthez került, így egy darabig maradhatott a szakmájában. Később a Rákóczi téri Ofotért üzletből ment nyugdíjba.

Csatári Bence:

A történelmi tapasztalatok hogyan befolyásolták zsidó identitásodat?

Ungár István:

1945 után a Nagyfuvaros utcai zsinagóga kórusába jártam, de nemigen szerettem, mert eléggé nehéz dalokat kellett énekelnünk. Amikor eljött a bar-micvo, a felnőtté avatás, ami együtt járt azzal, hogy szabadon dönthettem, azt kértem, hogy ne kelljen a kórusba járnom. Ezt megengedték, és onnantól kezdve nem jártam a kórusba. Istenben azonban a mai napig hiszek, így az ünnepeken most is elmegyek a zsinagógába. Anyukám pedig a rabbiképzőbe járt a Bérkocsis utcába, ahol Scheiber Sándor¹ professzor is tartott előadásokat.

¹ Scheiber Sándor (1913–1985) nyelvész, irodalomtörténész, a budapesti Rabbiképző Intézet igazgatója.

Csatári Bence:

A kórusművek tehát nem tettek a komolyzene barátjává. Melyik volt az a pillanat, ami az első könnyűzenei élményeddé vált?

Ungár István:

A Corvin Áruház éttermében a Holéczy-zenekar² játszott, mi pedig anyukámmal hallgattuk őket. Akkor még újítnak számított, hogy valóságos show-t csináltak a tánczenélés közben, még Alfonzó³ is fellépett velük. Nagyon lekötötték a figyelmemet, különösen az a jelenet, amikor egy pisztolylövésre egy plüss patkány esett a szaxofon korpuszába. Akkor azt mondtam anyukámnak, én egy ilyen hangszeren szeretnék játszani, pedig még a nevét sem tudtam. Bérelt nekem egy szaxofont, én meg autodidakta módon kezdtem el rajta tanulni.

Csatári Bence:

Senki nem segített neked a zenélés elsajátításában?

Ungár István:

Eleinte nem, ahogy mondani szoktam, magamtól kotkodácsoltam. Volt egy nálam egy évvel fiatalabb barátom, Pege Aladár,⁴ becenevén Ali, akinek az apukája a legjobb bőgős volt Magyarországon. Sajnos ő sem tudta megkapni a kellő zenei alapokat, mert a szülei elváltak, és emiatt az apja nem fektetett különösebben nagy hangsúlyt a képzésére. Valahonnan mégis leakasztottak Alinak egy nagybőgőt, és ugyanúgy saját magát képezte, mint én. Minden vendéglátóhelyre együtt mentünk, de még kiskorúak voltunk, szülői felügyelet nélkül be sem engedtek minket, így kintről leselkedtünk, és próbáltuk elsajátítani a különböző zenei fogásokat. Eközben megnéztük, ki hogyan játszik. Én például ezeken az alkalmakon tudtam meg, hogy a nádsípnak nem felül, hanem alul kell lennie az ember szájában. Mivel szegény gyerekek voltunk, ha vettünk magunknak valahol ételt, mindig az fizetett, akinél éppen volt pénz, egymást segítettük ki.

² A Holéczy-zenekar vezetője és névadója Holéczy Ákos klarinét- és szaxofonművész volt, aki az ötvenes-hatvanas évek fordulóján az egyik legnépszerűbb dzsessz-zenekart irányította.

³ Alfonzó (1912–1987) artista, színész, humorista. A paródia mestere, aki szívesen alkalmazta a pantomim elemeit is.

⁴ Pege Aladár (1939–2006) Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas bőgőművész, zeneszerző, a magyar dzsessz kiemelkedő alakja. A nemzetközi kritikusok „a nagybőgő Paganinije” néven is emlegették.

Csatári Bence:

Hogy lett ebből mégis zenetanulás?

Ungár István:

A szomszédunkban lakott a későbbi nagy Járóka Sándor⁵ apja, aki szintén híres zenész volt. Sándor öccse Gyuszi volt, akiből később a Magyar Televízió díszlettervezője lett, nekem ő volt a barátom. Szóval megállított az öreg engem, aki akkor negyven kilós, csámpás, vörös hajú, szeplős gyerek voltam, és megkérdezte, hogy az én szaxofonozásomat hallja-e. Azt ajánlotta, hogy minél többet skálázzam fél hangonként felfelé. Ezután amikor hallotta, mindig fűzött hozzá valami kommentárt, volt, hogy megdicsért, volt, hogy elmarasztalt. A tánczeneszműveket hallás után kaptuk el, Ali lefogta az akkordokat a zongorán, én meg fűjtam rá valamit. Később rájöttem, hogy van egy nagy előnye az autodidakta tanulásnak, mégpedig az, hogy olyan dolgokat is elsajátítunk, amiket az iskolában nem tanítanak. Persze mindezzel együtt nehezebben haladsz a tanulásban. Ekkor már bevettek bennünket a zenekarok maguk mellé egy-egy szám erejéig egyik-másik tánciskolában, mert látták, hogy ügyesek vagyunk.

Csatári Bence:

Mikor állt össze az első zenekar, ahol állandó tag lettél?

Ungár István:

Bátyám, Gyuri ekkor már tangóharmonikázott, és barátjával, Déri Gyurival alapítottak egy zenekart, ami a Gyurikán névre hallgatott, szellemesen a saját nevüket összehozták az akkoriban oly divatos Hurricanes⁶ együttesel. Harmonika, dob, zongora felállásban játszottak. Nálunk gyakoroltak, de eleinte be sem engedtek a szobájukba, nehogy elrontsuk a játékukat. Aztán szép lassan mégis beszivárogtunk közéjük, és egy éven belül már mi voltunk a jobbak, elkezdtünk improvizálni, és kóstolgattuk a dzsesszt.

Csatári Bence:

Miért pont a dzsessz műfajához kezdtél vonzódni?

Ungár István:

Itt volt a legtöbb lehetőség arra, hogy improvizálhassak, hogy egy adott dallamot megvariáljak. Ezt a képességet nemigen lehet tanulni, inkább fentről jön, lehet ezt Istennek vagy ihletnek is nevezni, ahogy a tehetség is emberen felüli jelenség. A dzsessz persze rétegzene, így nem lehet belőle jól megélni, ezért választottam később a tánczenét. De nem lettem hűtlen a dzsesszhez sem, mert annak elemeit mindig igyekeztem becsempészni a dalaimba, a legutolsó

⁵ Járóka Sándor (1954–2007) hegedűművész, primás, zeneszerző. A Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetettje.

⁶ A Hurricanes instrumentális rock and roll együttes volt a késő ötvenes évektől a hatvanas évekig.

időig. A zenekaromban is megengedtem, hogy bárki improvizáljon, de egy, legfeljebb két refrén lehetett a hossza. Azt vallottam ugyanis, hogy amit két refrén alatt nem tud elmondani a zenész, azt több idő alatt sem tudja. Azt is meg lehet érteni, hogy a muzsikusok nem tudják folyamatosan ugyanazt a magas színvonalat nyújtani, ez teljesen természetes és emberi, hiszen nem gépek vagyunk, Olyankor viszont, ha rossz napod van, illik átadni zenésztársaidnak a lehetőséget, hogy ők improvizáljanak. Erre neveltem a kollégáimat is magam körül, és persze az önmegtartóztatással nekem kellett az élen járnom példamutatóan. Még azt is megcsináltam, hogy egyáltalán nem improvizáltam, mert éreztem, hogy aznap nemigen menne megfelelő magas színvonalon, így intettem a mellettem állónak, hogy ő jön.

Csatári Bence:

Mi volt a következő lépcsőfok a Gyurikán után?

Ungár István:

Amikor felfedeztünk magunkban az improvizációra való képességet, Alival továbbálltunk, és különböző formációkban szerepeltünk. Mások mellett a legendás dzsesszgitáros, Szabó Gábor⁷ is elvitt minket harkniba, de ugyanúgy mentük Csányi Mátyással⁸ vagy Horthy Nándorral is. Utóbbi mérnök volt, így csak hobbiból zenélt, és a Horthy család szegényebb ágához tartozott. Mégis kitelepítették, ezért aztán 1956-ban disszidált. Ekkor úgy 15-16 évesek lehettünk.

Csatári Bence:

Ez még a Rákosi-rendszer idejére esik, amikor a cenzúra is szigorúbb volt. Lehetett tudni, hogy mit volt ildomos játszani?

Ungár István:

Nagyon direkt módon meghatározták: egy programon belül fele-fele arányban kellett lennie a magyar és a szovjet daloknak, és nem volt szabad improvizálni. Abban a műfajban, amiben mi voltunk érdekeltek, ez utóbbi nagyon nehezen volt megoldható. Mindenesetre azért swingeltünk akkor is, csak óvatosan kellett csinálni. A kommunista párt égisze alatt működött Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség képviselője rendszeresen járt a koncertjeinkre, utcabájljainkra. Sokszor szúrós tekintettel teremtett le bennünket, hogy mit képzelünk mi Alival, hogy improvizálni merésztünk. Egy alkalommal megint jött ez az alak, aki a későbbiekben sportriporter lett, mi pedig éppen a *How High*

⁷ Szabó Gábor (1936–1982) dzsesszgitáros és zeneszerző. Ő volt az első olyan magyar dzsesszmuzsikus, aki nemzetközileg elismert és népszerű, szakmailag pedig jelentős dalszerző lett, és akit játéka alapján ma is számon tartanak.

⁸ Csányi Mátyás (1929–1980) dzsesszhegedűs, -gitáros, 1960-ban Vico Torriánival Bécsbe utazott, és utána ott is élt. Bécsben a nemzetközi híru dzsesszklarinetos Fatty George zenekarába került. 1965-ben Hamburgban megnyerte a „Jazzhegedű-király” versenyt.

the Moon című számot játszottuk. Berezeltünk, hogy bele fog kötni abba, hogy amerikai számot játszunk. Én azonban feltaláltam magam, és az éppen játszott dallamra elénekeltém az „Eltárs, a csákányt jó mélyre vágd!” kezdetű dalt. Az ellenőr feljött a színpadra, átölelt bennünket, és ragyogó tekintettel mondta, hogy minket már nem kell többé megfigyelnie, mert jól látjuk, miről van szó. Én a mai napig nem tudom, hogyan jött az ötlet, hogy erre zendítsek rá, de az biztos, hogy ez a blöff mentett meg bennünket. Voltak, akik nálunk sokkal rosszabbul jártak. Egy banda 1954-ben nagyon kemény amerikai dzsesszt játszott három-négy fúvóssal a Royal szállóban, ami szintén nem tetszett a hatóságoknak. Először figyelmeztették őket, másodszer eltiltották a zenekart két hónapra, ami azt jelentette, hogy felkopott az álluk. Minket, gyerekeket egy efféle retorzió nem vágott volna földhöz, mert számíthattunk a családunkra, nekünk ez akkor még nem a megélhetést jelentette, na de ezek a zenészek családfenntartók voltak.

Csatári Bence:

Mi volt végső soron a rendszer ellenszenvének az oka a dzsessz-szel szemben?

Ungár István:

A kommunisták ugyanazért nem szerették, amiért Hitler, nevezetesen, mert kozmopolita volt, ráadásul az „átkos imperializmus” termékeként emlegették. Érdekes módon az amerikai sztenderdekre írt magyar nyelvű tánczenét már nem tiltották, ebből is látszik, hogy a hatalmat inkább a dalszövegek érdekelték, semmint a dallamok. Aztán később a dzsesszt is lehetett úgy magyarítani, mintha az elnyomottak zenéje lett volna Amerikában, innentől kezdve kapott valamelyest nagyobb teret a szocialista országokban. De még akkor is kellett népdalokat és kommunista tömegdalokat játszani, előbbire példa a *Szénát hordanak a szekerek*, utóbbira a *Katyusa*.

Csatári Bence:

Illegális jam sessionökről lehet hallani ezekből az időkből.

Ungár István:

Részt is vettem egyiken-másikon 1955-ben és 1956 nyarán belvárosi klubokban, például az Erzsébet Szálló pinchehelyiségében, bár én ezeket inkább már féllegálisnak nevezném. A forradalom előestéjén az utóbbi helyre úgy vitt be minket Alival Kovács Gyula⁹ dobos, és egy vagy két számot játszottam. Talán egyszer, ha előfordult, hogy egy civil ruhás rendőr felszólította a társaságot, hogy menjünk haza, és megkérdezte, ki szervezte a koncertet, de

⁹ Kovács Gyula (1927–1992) korának legismertebb, legvirtuózabb, legkeresettebb dzsesszdobosa volt. A magyar dzsesszélet összes legendás alakjával játszott együtt, rendszeresen szerepelt koncerteken, lemezeken és filmekben is.

tudomásom szerint soha nem lett belőle rendőrségi eljárás. Valószínűleg azért, mert a dzsessz értelmiségi ügy volt, nem érintett tömegeket, legfeljebb száz embert egy-egy alkalommal. A Savoyt és az Astoriát is szerettem, előbbiben tűntünk fel először Pege Alival, de ezeket sem nevezném illegális rendezvényeknek.

Csatári Bence:

1956 vízvázlat volt a dzsessz szempontjából is?

Ungár István:

Kicsit már a forradalom előtt enyhítettek a szigoron, de az igazi nagy áttörést mégis a Kádár-rendszer hozta, ám az sem rögtön. Hozzá kell tenni, hogy az igazán nagyok a forradalom leverése után mind elhagyták az országot, így nem volt kitől tanulni. Ez akkor is kézzelfoghatóvá vált, amikor egy cseh zenekar játszott nálunk, és kérték, hogy a magyarok álljanak be közéjük egy kis jam sessionre, de nem volt senki, aki erre vállalkozott volna, így ránk, tinédzserekre hárult ez a feladat. Ez egy újabb hendikep volt az életemben, hiszen nem volt elég, hogy autodidakta módon kezdtem el zenélni, 1956 után még azok sem voltak mellettem, akiktől el lehetett volna lesni a fogásokat. Ezért aztán a rádióhoz folyamodtunk. A három évvel idősebb Fogarasi János¹⁰ az amerikai Music USA műsoraiból magnóra rögzítette az adásokat, többi között Charlie Parkert¹¹ is, akinek a zenéjéhez már tudtunk igazodni.

Csatári Bence:

Anyukád nem akart lebeszélni a zenei pályáról?

Ungár István:

Dehogynem, hiába vettek fel időközben a Zenei Gimnáziumba, el kellett végezniem egy üvegtechnikusi középiskolát is. Közben beálltam dolgozni, hatvan fokos helyiségben kellett formáznom az anyagot. Gyártottunk üvegburát, lombikot, mindent, majd 1956 után átváltottunk a neonreklám csövekre, mert azokból akkor nagy hiány mutatkozott. Ekkor már a szélnek eresztett ávosok is megjelentek közöttünk, akiket elvileg azért tettek a nyakunkra, hogy ellenőrizzék a termelést, és kitalálják, hogyan lehet fokozni a termelékenységet. A civil munka mellett bőszen zenéltem.

¹⁰ Fogarasi János (1935–2012) dzsesszzongorista, zenetanár. Alapító tagja volt a kőbányai Művészeti Szakiskolának. A hazai modern dzsessz egyik meghatározó személyisége. A nagyközönség a Metro együttesből ismerte meg, az ötvenes-hatvanas évek fordulóján viszont Kertész Kornél köréhez tartozott, részt vett a Savoyban és az Astoriában tartott jam sessionökon, később rendszeresen fellépett a Dáliában is.

¹¹ Charlie Parker (1920–1955) Az egyik legnagyobb hatású dzsesszzenészként tartják számon Louis Armstrong és Duke Ellington mellett őt tartják minden idők legnagyobb szaxofonosának.

Csatári Bence:

Lehet ezt bírni energiával?

Ungár István:

Fiatalkorodban mindent kibírsz, később még a gondolatától is elfáradsz, ha végigsorolod magadban, miken mentél végig. Hiába azonban a jó kereset, a szívem a zene felé húzott. 1958-ban, amikor végképp a zenélés mellett döntöttem, háromezer-ötszáz forintot kerestem az üvegtechnikussággal, annyit, mint egy miniszter, mert hiány volt a szakemberekből. A bátyám, aki a Híradástechnikai Kutatóintézetben dolgozott, ezeregyszáz forintot hozott haza. Ehhez még hozzátartozott, hogy voltam olyan bolond, és hazaadtam a teljes keresetemet, még azt is, amit Alival kerestem. Abból kaptam zsebpénzt, nevetségesen keveset, ötven forintot, a bátyám pedig százat. Anyám pedig beosztotta a pénzt, és abból vett nekünk mindent, ami a mindennapi élethez kellett.

Csatári Bence:

Mikor jött el az a lélektani pillanat, amikor azt mondtad: hiába a jó bérezés, én kizárólag zenélni fogok?

Ungár István:

A Holéczy-zenekar vezetője, Holéczy Ákos¹² keresett meg, hogy menjek el hozzájuk zenélni, mert senki nincs náluk, aki improvizálni tud. Akkor ott fújta a trombitát Stark Tibor¹³ is, egyébként három trombitásuk volt, s a dzsesszben is otthon lévő Papp Gyula zongorázott, Kórodi Jenő¹⁴ dobolt. Utóbbi ajánlott engem – ahogy akkoriban hívtak a romák a környékünkön: a Vörös Pityut – a zenekarvezetőnek, mint aki jól improvizál. Még a nagymamámnak is szólt, direkt emiatt eljött a házunkhoz, csak nem voltam otthon, hogy másnap feltétlenül menjek el a válogatásra a Városkapu nevű helyre a Kálvin térnél. Nagyi ezt a nevemben megígérte, így nem volt mit tenni, el kellett mennem, holott nem akartam. Meghirdették újságban is a szaxofonos állást, így mentek vagy negyvenen a meghallgatásra. Volt, aki lenézett engem, amikor találkoztunk várakozás közben, mondván, hogy még zenei végzettségem sincs, mit akarok én ott. Hiába mentegetőztem, hogy nem szeretnék a zenekar tagja lenni, nem hitték el. Aztán bekerültem Holéczy Ákoshoz, ehhez a régi vágású, még a Horthy-korból ottmaradt úriemberhez, akinek két diplomája is volt, jogi és közgazdasági, és még a Zeneakadémiát is elvégezte. Mindenki doktor urazta, így én is, és neki is elmondtam, hogy nem szeretnék náluk játszani. Mindenesetre úgy kérte, hogy legalább a próbajátékon vegyek részt, hogy nem

¹² Holéczy Ákos (1918–1999) dzsesszmuzsikus, klarinétos, szaxofonos, a róla elnevezett zenekar vezetője.

¹³ Stark Tibor (1933–2007) zeneszerző, hangszerelő, dzsesszzenész, trombitaművész, zenetanár, karmester. Szerzőként, előadóként és tanárként a magyar dzsesszélet meghatározó alakja volt évtizedeken át.

¹⁴ Kórodi Jenő a Holéczy-zenekar feloszlása után 1963–1966 között a Stúdió 11-ben játszott.

lehetett nemet mondani. Egy számomra teljesen ismeretlen, nagyon nehéz darabot vett elő zongorán, a *Cherokee* címűt, arra kellett improvizálnom. Sikerült is, fel akart venni, de én még akkor is nemet mondtam.

Csatári Bence:

Miért? Nem volt versenyképes az ajánlata?

Ungár István:

Mondtam neki egy nagyon nagy sületlenséget válaszul, mégpedig azt, hogy azért nem vagyok hajlandó odamenni, mert Holéczy Ákos antiszemita. Akkor még nem is tudtam, hogy mekkorát tévedtem, Holéczy pedig elvörösödve visszautasította az alaptalan vádakat. Persze egy a Horthy-korban futtatott zenészlőről ezt simán el lehetett elképzelni, pedig nem így volt. Az igaz, hogy fellépett a világháborús időkben is jobboldali rendezvényeken, de mint később erről magam kis meggyőződhettem, nem volt antiszemita. Épp ellenkezőleg, engem karolt fel a leginkább a zenekarban a későbbiek folyamán. Valójában tényleg nem lehetett rá azt mondani, hogy nem szerette a zsidó embereket, de valahogy akkoriban ráragadt ez a jelző, és mindenki így tudta. Valószínűleg ez a kabátlopás tipikus esete, melynek során mire tisztázná magát az illető, már mindenki a valótlanságokat szajkózza. Holott ő egy nagyon jó ember volt, aki a fiatalok előtt nem vette el az érvényesülési lehetőséget. Persze emberségből bevette az ORI-produkcióba azt a Kiss Ferencet¹⁵ is, akiről úgy tudni, tényleg nyilas érzelmű volt, és ezért ült börtönben, de én még vele is jól kijöttem. Kiss Ferenc a Nemzeti Színház kiváló művésze volt, egyébként a színészkamara elnökeként mások mellett az ő feladata lett, hogy a zsidó származású színészeket kizárják a kamarából. Egyszer ez a nyilas múltú színész köszöntött fel születésnapomon olyan mondatok kíséretében, miszerint tudja, hogy zsidó vagyok, de ettől függetlenül rendes embernek tart.

Csatári Bence:

Hogy lehetett ezt eltűrni?

Ungár István:

Nem volt itt különösebben téma a származásom, de ő ezt egyszer előhozta. Másrészt azt is megtanultam az életben, hogy ezt a kérdést nem szabad nagyon érzelmi alapon kezelni, különben belebolondul az ember. A helyére kell tenni, és hagyni kell, hogy hadd mondja el mindenki a véleményét, de ezek közül semmit nem szabad mellre szívni.

¹⁵ Kiss Ferenc (1892–1978) a Színművészeti Akadémia igazgatója (1937–1944), egyidejűleg a Színművészeti és Filmművészeti Kamara elnöke (1938–1944). Szálasi Ferenc megbízásából 1944. október 15-től a Nemzeti Színház igazgatója. Ezekben az állásokban kifejtett politikai tevékenységéért 1945. november 27-én a népbíróság nyolcévi fegyházra ítélte. Ennek letöltése után először segédmunkás, majd földmérő. 1956 augusztusában kapott újra színháznál szerződést.

Csatári Bence:

Hogy kerültél akkor mégis a Holéczy-zenekarba?

Ungár István:

A zenekarvezető és Kórodi Jenő eljöttek egy tálca süteménnyel hozzánk, amikor nem voltam otthon. Rafinált módon elmagyarázták anyukámnak és nagymamámnak, hogy az üvegtechnikusi szakma nagyon ártalmas az egészségre, és ha nem akarják, hogy korán haljak meg, inkább engedjenek engem a zenekarukban játszani. Nem is kellett már nagyon ragozni, meg lettek győzve, így annak ellenére, hogy nem mondtam igent az ajánlatra, mennem kellett oda zenélni. Ehhez azt kell tudni, hogy azokban a zsidó és sváb családokban, ahol a férj meghalt, az óma, azaz a nagymama szava volt a döntő, így én sem ellenkezhettem, még húszévesen is be kellett adnom a derekamat.

Csatári Bence:

Hogy zajlott az első időszakod ebben a patinás zenekarban, alig húszévesen?

Ungár István:

Mivel láttak bennem tehetséget, de képzetlen voltam, a szaxofonosok az első két hónapban minden nap tanítottak kottaolvasásra és zeneelméletre, amit beosztottak egymás között. A gázsim éppen arra hivatkozva, hogy kezdő vagyok, csak ötven forint volt fellépésként, így könnyen ki lehet számolni, hogy nagyjából a felére csökkent a havi fizetésem azzal, hogy főállású zenész lettem. Odavittem magammal Németh Lehel¹⁶, mert fiatal énekest is kerestek. Ő erdélyi székely fiú volt, de egy közös volt bennünk: mindkettőnknek egy nadrágja és két inge volt. Ő is ötven forintot kapott, bár vele nem foglalkoztak, mégsem mert reklamálni.

¹⁶ Németh Lehel (1932–2005) a hatvanas évek első felének kiemelkedő táncdalénekes, sokak szerint az első nyugati típusú sztár Magyarországon. 1957-ben már a Magyar Televízió szilveszteri adásában énekelt. A kommunista sajtó üzleti vállalkozásai miatt 1963-tól kikezdte, ezért röviddel ezután emigrált, ami miatt minden slágerét betiltották, illetve mással énekellették el.

Csatári Bence:

Milyen volt a felállás a Holéczy-együttesben, amikor odakerültél?

Ungár István:

Németh Lehel mellett Kovács Erzsi¹⁷ volt a sztár, de a második sor sem állt kevésbé képzett énekesekből, mint Szántó Erzsi¹⁸ és Keméndi András.¹⁹ Három trombitás, egy pozanos, öt szaxofonos, egy gitáros, egy dobos, egy nagybőgős és egy zongorista szolgáltatta a talpalávalót. Akkoriban már többen is énekeltek a zenekarban, de engem eltiltottak még a vokálozástól is, mert fátyolos volt a hangom, és akkor ez még nem volt divat. Amikor később a saját zenekaromban már én is énekeltem, és Holéczy Ákos meghallgatta az egyik fellépésünket, gratulált a hangomhoz, és megkérdezte, miért nem énekeltem nála is, mire nevetve azt feleltem, hogy nem engedte. Egyébiránt a Holéczy-vokál már létezett 1945 előtt is, amelyben Ákos felesége, Ákos Stefi²⁰ is énekelt. Már akkor szerepeltek több játékfilmben is. Holéczy Ákos 1945 után a pécsi egyetemista társaiból verbuválta a nagyzenekarát, majd kibővültek több fűvóssal, ez lett a klasszikus együttese.

Csatári Bence:

Két hónap múltán megemelték a fizetésedet?

Ungár István:

Nem, és éppen ekkor keresett meg a Fóthy- és a Tabányi-zenekar²¹ egy-egy embere az ajánlatukkal, hogy Lehelnek és nekem kétszer annyit fizetnek, mint amennyit akkor kaptunk. Elgondolkodtam, és odaálltunk mindketten a főnökünk elé, mondván, hogy úgy érezzük, eléggé jól teljesítettünk, ezért szeretnénk megkapni azt a pénzt, amennyit a többiek kapnak. Hozzá kell tennem, hogy ez nem volt szerénytelen kérés, mert akkor már én játszottam az összes szólót a csapatban. Ákos elsápadt, mert félt, hogy elveszít bennünket, ráadásul a mi gázsink nem teljesen az ő kompetenciája volt, mert az állam által meghatározott fellépti díjak voltak érvényben. Mindezzel együtt sikerült elintéznie az Országos Szórákóztatózenei Központnál (OSZK), hogy fizetésemelést kapjunk, méghozzá százharminc forintra tornáztuk fel magunkat, azaz még többet kaptunk, mintha elmentünk volna a Fóthyhoz vagy a Tabányiékhoz játszani. Ennek megfelelően módosították a szerződésünket is.

¹⁷ Kovács Erzsi (1928–2014) az ötvenes-hatvanas évek fordulóján legnépszerűbb táncdalénekesnő.

¹⁸ Szántó Erzsi (1939) a hatvanas évek elejének egyik legnépszerűbb énekesnője, aki később Nyugat-Németországban kamatoztatta énektudását.

¹⁹ Keméndi András korának népszerű táncdalénekes volt, egyik leghíresebb száma a *Banándal* volt.

²⁰ Ákos Stefi (1919–2005) Holéczy Ákos dzsesszenész felesége, az ő keresztnevét vette fel művésznévként. Már a negyvenes évek elején elindult táncdalénekesi karrierje. A hatvanas években a beatgeneráció feltűnésével visszavonult, és több évtizedig tanította a feltörekvő nemzedékek énekeseit, másik mellett Cserhádi Zsuzsát és Vikidál Gyulát.

²¹ Tabányi Mihály (1921) eMeRTon-díjas harmonikaművész és dzsesszenész, az 1940-es és 1950-es évek legnépszerűbb harmonikása volt.

Akkoriban Tabányi zenekara legalább akkora népszerűségnek örvendett, mint mi.

Csatári Bence:

Mettől meddig játszottál a Holéczy-zenekarban?

Ungár István:

1958-tól 1962-ig, közben még katona is voltam, mert 1959 őszén elvittek. Az is egy tanulságos történet. Előtte ugyanis játszottam még a tánczenét előadó KISZ Központi Művészegyüttes Big Bandjében is. Rettenetesen rossz zenekar volt, huszonöt-harminc tagjából alig nyolc lett zenész. Akárkit tettek az élére, nem tudta megváltani a világot velük, annyira tehetségtelenek voltak, viszont jó KISZ-kádereknek bizonyultak. Annyi előnye viszont mégiscsak volt, hogy akik ott játszottak, azokat felmentették a katonaság alól. Amikor viszont el mertem onnan távozni a Holéczybe, a művészegyüttes igazgatója, bizonyos Szigeti elvtárs nekem szegezte a kérdést, hogy hogyan mehetek annak a fasisztának a zenekarába becsületes ifjúmunkás létemre? Megfenyegetett, hogy bárhol is játszom majd, utánam nyúl. Én ezzel nem törődtem, de aztán mégis beváltotta az ígéretét. Nemsokára behívtak katonának, de a Magyar Televízió szerkesztője, Buzáné Fábri Éva,²² aki készített velünk műsort, megígérte, hogy nem kell bevonulnom, elintézi, hogy csak a sorozáson kell részt vennem, aztán mehetek haza. Végül is a televíziónak is érdeke volt, hogy a zenekar egyben maradjon, és az egyik szólistáját a tagjai között tudhassa. Nem a szerkesztőasszonyon múlt, hogy nem így lett. Hiába bíztam abban, hogy minden rendben lesz, és ennek megfelelően egy szál szaxofonnal bementem a VIII. kerületi hadkiegészítő parancsnokságra, amikor vége lett a sorozásnak, és zenésztársaimat hazaengedték, már indultam volna velük, amikor két fekete bőrkabátos férfi élénken érdeklődött, hogy ki az Ungár István közülünk. Amikor feltettem a kezem, egyből mondták, hogy nekem be kell vonulnom. Így váltotta valóra Szigeti elvtárs a fenyegetőzését, és így esett meg, hogy egy szál szaxofonnal találtam magam a kecskeméti katonai repülőtéren. Ákos szaladt fűhöz-fához, hogy megmentse a helyzetet, amelynek eredményeként néhány hónap után valóban leszerelhettem, és visszamehettem arra a helyre, amit fenntartott nekem, és amit újra elfoglalhattam 1960. február 1-jétől. De addig is, amíg el nem engedtek a honvédség kötelékéből, mehettem velük zenélni civil ruhában Bács-Kiskun megyén belül.

²² Buzáné Fábri Éva (1928–1994) a Zeneművészeti Főiskola Zongora Tanszakát végezte el, majd a Magyar Rádióhoz került. A Magyar Televízió szerkesztőjeként 1957–1986 között dolgozott. Ő volt a kitalálója és évtizedekig szerkesztője az *Őnök kérték* című műsorsorozatnak. Többi között ő teremtette meg a Magyar Televízió tömegszórakoztató tevékenységét.

Csatári Bence:

Hogy tudott érvényesülni egy olyan zenekar a Kádár-rendszer legkeményebb éveiben, az 1956-os megtorlások árnyékában, amelynek vezetője szimpatizált a Horthy-korszakkal?

Ungár István:

Holéczy Ákos nyíltan feszegette saját határait, mintha csak magának kereste volna a bajt. Amikor az elvtársazás volt az elvárt, ő akkor is urazott mindenkit, még a rendőrt is, a párttitkárnak meg egyenesen azt mondta, hogy nagyságos elvtárs. Nem polgárpukkasztásból csinálta, hanem azért, mert ez volt a vérében. Volt, amikor leszólt a színpadról az első sorban ülő párttitkárnak, hogy miért nem tapsol, ha meg nem tetszik a műsor, akkor miért nem megy haza.

Csatári Bence:

Tetézte a bajt, hogy 1958-ban a Népstadionban a fiatalok újságokat égettek egy dzsesszkoncerten, amelyen a Holéczy is fellépett. Ez hogy történt?

Ungár István:

Ez egy nemzetközi megmozdulás volt, az NDK-ból és Lengyelországból is jöttek zenészek, a dzsesszt oltották a tánczenébe. Mi a fent már említett a *Cherokee* című számot játszottuk big band felállásban, rettenetesen nagyot ráztunk benne. A pozanos improvizációjára szabadult el a pokol, a közönség teljesen begerjedt, és tetszésnyilvánításuk jeleként újságokat gyűjtöttek meg. Ezt a hatóság politikai üzenetnek vette – ne felejtjük el, két évvel vagyunk 1956 után, amikor szintén égettek napilapokat –, és két hónapra eltiltották a zenekart a fellépésektől. Végül sikerült kisírnunk az Országos Rendező Irodánál (ORI), hogy ezt csökkentsék egy hónapra.

Csatári Bence:

Ez a történet is jól mutatja, hogy a pártállam rajtatok tartotta vigyázó szemét. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei pártbizottság részéről Bizó Gyula 1959-ben az MSZMP Központi Bizottsága Tudományos és Kulturális Osztályának írt jelentésében negatív hangsúllyal említette, hogy a komoly műfajokat a nép nem szerette, a Holéczy-zenekar koncertjén viszont tömve volt a kultúrotthon Szerencsen.

Ungár István:

Nem csoda, ha felfigyeltek ránk a helyi pártpotentátok, mert minden évben szisztematikusan végigjártuk az országot, és rendszerint nagy sikert arattunk. A turnék megszervezése úgy zajlott, hogy Ákos szállást foglalt nekünk egy nagyobb város hotelében, ahol megegyezett az igazgatóval, hogy térítésmentesen lakhatunk ott két hétig, cserébe tartunk nekik egy ingyen bált.

Ez általában működött is. A vidéki központjainkból aztán kirajzoltunk a környező településekre, ezt neveztük tájolásnak. Volt egy nagyon olcsó fenntartású átalakított kenyeres kocsink, azzal mentünk el a falvakba, de még az is megesett, hogy egyik faluból a másikba különböző közlekedési eszközökön átvitték egymást az emberek, hogy hallhassanak minket. Úgyhogy egyáltalán nem meglepő, ha a pártközpontnak is írt erről a helyi pártbizottság, mert szinte jelenszámba mentünk, amikor feltűntünk vidéken.

Csatári Bence:

Érdekes módon egyszer az volt a baj, hogy túl sokan voltak a koncertjeiteken, egy 1959-es művelődésügyi minisztériumi revizori jelentés viszont épp azt vetette a szemetekre, hogy mindössze száznyolc fizető néző volt az egyik beremendi fellépéseken, ami szerintük ráfizetéssel járt. Nem lehetett eleget tenni ezek szerint a pártállam elvárásainak, tipikusan „van sapkája – nincs sapkája” esettel állunk szemben?

Ungár István:

Ákos nagyon jó szervező volt, kapcsolatépítésben sokat tanultam tőle, persze ennek ellenére előfordulhatott, hogy nem mindenhol tudtunk elég jó reklámot csinálni magunknak. Voltak mindenütt haverjai, ahol a szálakat felvette, és máris szervezett koncerteket, még hozzá úgy, hogy földrajzilag és időpont szempontjából is közel legyenek egymáshoz. Anyagilag ráfizetéses koncertjeink viszonylag ritkán fordultak elő. Ez a beremendi eset is legfeljebb a jelentés szintjén lehetett deficit.

Csatári Bence:

A sok packázás, rosszhiszemű jelentés vagy éppen betiltás tudatában érdekes mozzanat, hogy 1957. augusztus 2-án a Budapesti Hangversenyiroda részéről Keszler Pál,²³ későbbi ORI-igazgató kiemelt néhány olyan zenekart a Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottsága Népművelési Osztályának írt jelentésében, amelyek jó szolgálatot tettek és még tehetnek a magyar szocialista államnak. Ott voltatok közöttük. Lehet, hogy a pártállam képviselői sem voltak egységesek a megítéléseket illetően?

Ungár István:

Keszler Pál pozanos múlttal rendelkezett, szerette a zenekarunkat, és nagyon bántotta, hogy Ákost kikiáltották reakciónak és a rendszer ellenségének, ezért ahol csak lehetett, keresztbe tettek neki a hatalom részéről. Emiatt viszont Keszler Pál kiállt mellette, úgy ítélem meg, mindösszesen azért,

²³ Keszler Pál (1929–1999) 1962-ben Lakatos Évától vette át az ORI vezetését. Őt váltotta 1977-ben Bali György, akit 1987-ben Bulányi László követett. Ő 1988. november 4-én önkéntes lemondással vetett véget életének, minden bizonnyal az ORI-t ekkoriban érő, a pénzügyi visszaéléseket jogosan firtató gyanúsítások miatt. Így került 1988 végén az ORI élére Gál Iván, aki mindössze 1989 tavaszáig maradt a posztján, ugyanis a cég élére Gödöllői Lajost nevezték ki először miniszteri biztosnak, majd az ORI utolsó igazgatójának.

mert úgy érezte, meg kell szólalnia, még mielőtt nagyobb baj történik a zenekarvezetőnkkel. Úgy látszik, nem volt akkora befolyással a történésekre ahhoz, hogy megakadályozza Ákos későbbi disszidálását. Ákost egyébként – úgy tudom, akarata ellenére – bevásztották 1956-ban a zenészek forradalmi bizottmányába, ami szintén nem tett jót a pártállami megítélésének. Azért nem lett ebből különösebb problémája, mert nem tett semmit a forradalom alatt, és még azt is nyilvánvalóvá tette, hogy lényegében nem is tudott arról, hogy a testület a soraiba fogadta. Az is megfigyelhető volt egyébként, hogy a hatalmi harcok logikájának megfelelően az ORI-t is ki akarták csinálni, az ellenlábasaik viszont figyelmen kívül hagyták azt, hogy ott volt ávósok voltak, akiket ide ejtőernyőztettek, legfőképpen a katonapolitikai osztályról. Azt is el tudom képzelni, hogy egyik-másik hivatalnok önjelölt túlbuzgóságból akart ártani az ORI-nak, anélkül, hogy erre bárki is megkérte volna őket.

Csatári Bence:

Az MSZMP Központi Bizottsága Tudományos és Kulturális Osztálya 1958-ban azt is nehezményezte, hogy nemcsak az ORI szervezett nektek koncerteket, ha nem ti magatoknak is.

Ungár István:

Ezekbe én nem folytam bele, Ákos intézte, de az tény, hogy megtalálta a kiskapukat, és sokszor folytatott önimpreszálást, egyebek mellett úgy, hogy a minket ábrázoló képeslapokkal is reklámozott minket.

Csatári Bence:

Szintén a Budapest Főváros Tanácsa Végrehajtó Bizottsága Népművelési Osztálya számolt be 1961. február 18-án a SZOT Kultúrotthonában lezajlott Holéczy-koncertről. Meglehetősen elmarasztaló kritikával illettek benneteket, mondván, hogy nem voltak eléggé melodikusak a számaitok, nem volt jó a humorotok, és a közönség kevéssé ismerte az általatok játszott dalokat. Ennyire tájékozatlanok, vagy ennyire rosszindulatúak voltak a pártapparatszikok veletek szemben?

Ungár István:

Ez a tények teljes meghamisítása, az itt felsoroltakból semmi sem igaz. Ha megnézed egy koncertplakátunkat ebből az időből, rögtön látod, hogy csupa nagy slágert sorol fel, amelyeket nem létezik, hogy a nagyérdemű ne ismert volna. Ákos műsoronként egy-egy számot tett csak be mindössze, ami nehezebben volt emészthető, de azokat is csak a közönség pallérozása érdekében. Viccelődtünk is sokat, így a humorral sem álltunk hadilábon, általában mosolygósok és vidámak voltunk. A melódiákról meg csak annyit, hogy egyszerre négy énekest is foglalkoztattunk.

Csatári Bence:

Mikor kellett letenned az OSZK vizsgáját?

Ungár István:

A vendéglátóiparban való foglalkoztatáshoz kellett az OSZK-vizsga, viszont én csak ideiglenes működési engedélyt kaptam az elején, ugyanis nagy ellenszenv nyilvánult meg irányomban némely régi vágású zenész részéről azért, mert autodidakta voltam. Másrészt Holéczy Ákos neve is sokakban ellenérzést keltett az állítólagos múltja miatt, ami, mint tudjuk, csak kitaláció volt. Az egyik OSZK-vezetőségi tag, Thaler Gyula,²⁴ aki nem volt kifejezetten tánczenész, sőt utálta a dzsesszt, de jó zongorista volt, viszont másik területen nagyon sokoldalú: a Turul-mozgalomban is részt vett, majd kommunista lett, mindemellett hazai úszóbajnok is volt. Ő egyenesen kijelentette: arra sem kíváncsi, mit tudok a hangszeremen. Erre én azt gondoltam magamban, hogy a kottaolvasást és a zeneelméletet meg lehet tanulni, de az improvizálást nem. Ilyen körülmények között Ákosnak kellett elintéznie a fővárosi tanácsnál dolgozó ismerősein keresztül, hogy ideiglenes játszási engedélyt kapjak. Ez meg is történt, végül mégis bemehettem az OSZK-ba, ahol nagy kegyesen egy „C” kategóriás engedélyt kaptam. Ez volt az egyik legalacsonyabb besorolás, de legalább legalísan léphettem fel. Érdekesség, hogy eleinte a klarinét lett volna az a hangszer, amelyen vizsgáznom kellett volna, de aztán a szaxofon is elfogadott lett.

Csatári Bence:

Abszolút hallásod van?

Ungár István:

Nem, csak relatív jó hallásom, amivel jobban jártam. Vannak ugyanis olyan zenészek, akiknek abszolút hallása van, ők viszont szenvednek akkor, amikor akár csak egy negyed hanggal el van egy hangszer hangolva, mert az fizikai fájdalommal jár náluk, legtöbbször fejfájást kapnak. Így járt Turán László²⁵ is. Én viszont, ha számomra ismeretlen akkordot is játszottak a zongorán, minden erőlködés nélkül kijátszottam belőle az összes hangot, ami abban volt.

Csatári Bence:

A Kádár-rendszerben tehát a nagy sikereitek és a mellettetek álló néhány potentát ellenére sok fórumon megfogalmazódtak a Holéczyvel szembeni fenntartások. Ez vezetett ahhoz, hogy az együttes távozott Magyarországról?

²⁴ Thaler Gyula az OSZK-stúdióban tanított, és benne volt a Dália Jazz Klub védnökségében mások mellett Bágya András, Gonda János, Pernye András, Petrovics Emil, Szepesi György és Szinetár Miklós társaságában.

²⁵ Turán László (1917–1984) zongoraművész, komponista, zenekarvezető, bázongorista, a Magyar Rádió, majd a Magyar Televízió is sokat foglalkoztatta.

Ungár István:

Holéczy Ákos a maga attitűdjével nem maradhatott sokáig a pályán itthon, ezért 1962-ben feloszlatta a zenekarát. Kapott nyugatra egy meghívást, amelynek eleget is tett, nyilvánvalóan azzal a hátsó szándékkal, hogy kint maradnak. Ide viszont csupa tehetséges pályakezdőt vett fel, akik később fényes pályát futottak be: Szakcsi Lakatos Bélát,²⁶ Lakatos „Pecek” Gézát,²⁷ Kalmus Pált,²⁸ Ugray Lászlót és saját fiát, ifj. Holéczy Ákost.²⁹ Az ifjabb Holéczyt egyébként mindig mellém ültette, hogy tanuljon tőlem, de neki a kezdet kezdetén még ehhez nem annyira fűlött a foga. Emlékszem, a margitszigeti nagyszínpad zenekari árkában próbált sumákolni mellettem, de figyelmeztetnem kellett, hogy ha az apja meghallja, hogy a fia nem fúj, nagy baj lesz. Aztán kikupálódott, és nagyszerű zenész vált belőle. Hiába voltak azonban kiválóak az ifjú titánok, egy tényezőről megfeledkezett a zenekarvezető: a repertoár frissítéséről. Mivel elavult számokat játszottak, a hamburgi munkaadójuk egy hónap után felmondott nekik, amit zenész nyelven úgy mondanak, hogy megfáztak. Erre egy kis trükközéssel magának és Szakcsi Lakatos Bélának szerzett egy zongorista állást, hogy eltartsák a csapatot, a többiek pedig főztek, hogy ne kelljen annyit költeniük. Jártunk mi is így, amikor még én is benne voltam a zenekarban, mert nem ismertük elég jól az éppen futó slágereket, és sokszor a stílusunk is elavult volt. Aztán ebből a gödörből sikerült kimászniuk, és megragadtak a nyugati tánczenei világban.

Csatári Bence:

Mi történt a Holéczy után veled? Nem bántad, hogy egy ilyen remek zenekar megszűnt körülötted?

Ungár István:

Persze, sajnálta az ember, de tovább kellett lépni, erről szólt mindig a könnyűzenei élet. Így aztán elmentem Horváth Sándor³⁰ zenekarába, ahol felesége, Mátray Zsuzsa³¹ volt az énekesnő, Pitó Tibor³² zongorázott, Dán

²⁶ Szakcsi Lakatos Béla (1943) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, zeneszerző, dzsesszzenész, a Nemzet Művésze.

²⁷ Lakatos „Pecek” Géza (1945-2005) dzsesszdobos, a hazai dzsesszművészet meghatározó alakja, a szvingdobolás mestere. 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki.

²⁸ Kalmus Pál szaxofonos később az 1962-ben alakult Expressz együttes tagja lett. Ez a zenekar 1962-ben a XIII. kerületi Dixieland Band néven lépett fel a Ki mit tud?-on. Többször nyertek díjat könnyűzenei bemutató versenyeken, de a Táncdalfesztiválok kísérőzenekaraként is játszottak.

²⁹ Ifj. Holéczy Ákos (1943–2016) magyar származású svájci dzsesszzenész, szaxofonművész. Gospel- és templomi kórusokkal, különböző rock, pop, fusion, világzenei, blues, funky és soul együttesekkel számos, változatos stílusú és műfajú zenei projektet, illetve koncertet hozott létre.

³⁰ Horváth Sándor hatfős zenekart alapított, célkitűzése a slágerek naprakész követése volt. Svédországban huzamosabb ideig játszottak.

³¹ Mátray Zsuzsa (1941) volt az első énekesnő, aki nemcsak a mikrofonállvány mögül énekelt, hanem szabadon mozgott a színpadon produkció közben. Legismertebb slágere a *Látod, ez a szerelem* volt. a későbbiekben együtt élt Korda György énekessel is.

András³³ dobolt, ő később a Magyar Rádióba került, a bátyám harmonikázott, vibrafonozott és Balázs Béla³⁴ bőgőzött. Először Írországba mentünk, ott megfeleltünk, majd Nyugat-Németországban bekövetkezett a baj, mert ott már idejétmúlttá vált, hogy csak egy énekese van egy héttagú zenekarnak – egyetlen énekerősítővel dolgoztunk –, ráadásul a repertoárunk is ugyanilyen elaggott volt. Ez volt egyébként a keleti zenekarok szokásos drámája. A munkaadónk nagyon rendes volt, elvitt bennünket egy lokálba, ahol egy török zenekar játszott, és hallottuk, hogy a héttagú csapat legalább ennyi szólamban énekel. Én már másnap elkezdtem énekelni Zsuzsa mellett, hogy behozzuk a lemaradásunkat, ami a zenei trendeket illeti. Állandóan próbáltunk, szépen lassan fejlődtünk, a Radio Luxembourgról vettem le a számokat. Egy hónapra átmentünk Svájcba, is, amikor már ismertük jól a nyugati slágereket. Voltunk Csehszlovákiában több helyen, többek között a pozsonyi Tátra kabaréban és Zsolnán, majd Prágában, a Lucerna házban, ami egykoron a Havel-családé³⁵ volt. Ennek bárjában az volt a szokás, hogy mindig egy cseh és egy külföldi zenekar játszik. Ekkor már jól játszottunk, Zsuzsa mellett én is énekeltem vagy harminc dalt, de Dán Bandi is a mikrofon mögé állt. A Lucerna házban volt egy koncertterem, ahol nagyon sokszor Karel Vlach³⁶ és Gustav Brom³⁷ zenekara játszott, és a zenészek általában bejöttek a bárba, sokan pedig beálltak hozzánk játszani. Sok prágai dzsesszzenész szintén járt a Lucerna bárba, többek között Jan Hammer³⁸ és a Junior trió, akik később Amerikában világhírűek lettek. Akkoriban divat volt az efféle örömmenélés. Elvittek bennünket film- és tévéfelvételekre, de jam sessionökre is számos helyre. Jól éreztük magunkat, de lépten-nyomon éreztük, hogy ez mégsem nyugat.

Csatári Bence:

Hogyan tudtátok megoldani, hogy külföldre, ezen belül nyugatra mehessetek fellépni?

Ungár István:

Nyugati impresszáriók jöttek Magyarországra a Nemzetközi Koncertigazgatóság (Interkoncert) meghívására. Itt találkoztak az érdekek: a nyugatiak jó magyar zenekarokat kerestek, míg az Interkoncert el akarta adni a legjobbakat. A saját székházukban rendeztek meghallgatásokat, ahol nyolc-tíz

³² Pító Tibor a modern dzsesszzongoristák első vonalába tartozott, sokat játszott Tabányival. Hangszerelőként is tevékenykedett, később külföldre távozott.

³³ Dán András (1935) dobos, de harmonikázott is, a Holéczy-, majd a Horváth-zenekar tagja. A Magyar Rádió Stúdió 11 zenekarában csaknem harminc évig dobolt.

³⁴ Balázs Béla az Ilosvay- és a Holéczy-együttesek bőgőse volt, később külföldre távozott.

³⁵ A család legismertebb tagja Václav Havel (1936–2011) író, aki 1989–1992 között csehszlovák, majd 1993–2003 között cseh köztársasági elnök volt.

³⁶ Karel Vlach (1911–1986) első zenekarát 1938-ban alapította. A cseh dzsessz-szintér számos fontos zeneszerzője, muzsikusa szerepelt a zenekaraiban.

³⁷ Gustav Brom (1921–1995) cseh klarinétművész, zenekarvezető és zeneszerző. Együttesének vendégművészei között szerepelt Gery Scott, Karel Gott, Helena Vondráčková, Hana és Petr Ulrych.

³⁸ Jan Hammer (1948) cseh születésű amerikai zeneszerző és lemezkiadó.

zenekar játszott egymás után, és közülük választotta ki a menedzser azokat, akik a legjobban tetszettek neki. Ezt megelőzően az is gyakorlat volt, hogy az együttesek maguk küldték ki a felvételeiket, de ez becsapós, mert a hangszalag nem adja vissza azt, hogy egy formáció hogyan is játszik valójában. Már csak azért sem, mert nem biztos, hogy az játszik a hangnyagon, aki élőben kimegy a helyszínre.

Csatári Bence:

Miért jöttél el a Horváth-zenekarból?

Ungár István:

Hiányoztak a fúvósok, ugyanis ebben a zenekarban ezt a szekciót elhanyagolták. Tudniillik a szakmában úgy tartják, hogy egy szaxofon önmagában még nem áll meg, az csak egy trombitával együtt lehet igazi rézfúvós, ahogy ez fordítva is igaz, a trombita sem áll meg egyedül. Azt is szokták mondani, hogy ha ez a kettő együtt jól szól, akkor az négy hangszernek is megfelel.

Csatári Bence:

Melyik zenekarban gondoltad úgy, hogy a fúvós ambícióidat jobban ki tudod teljesíteni?

Ungár István:

A Galambos-zenekarban, amelyet a kitűnő trombitás, Galambos János,³⁹ a későbbi Lagzi Lajcsi⁴⁰ nagybátyja vezetett. Ők a Nagyszállóban játszottak akkoriban a Margitszigeten. A terv az volt, hogy kimegyünk nyugatra játszani, de nemhogy oda, még Csehszlovákiába sem mehettünk ki, mert a zenekarvezetőnk nem kapott útlevelet. A csapat így szétszéledt.

Csatári Bence:

Ekkoriban már megjelent Magyarországon is a beat. Erre a jelenségre hogyan reagáltál?

Ungár István:

Nem értettem egyet azokkal, akik azt mondták, hogy ez csak egy múltó divathullám, és tücsköt-békát kiabáltak a beatre. Végül az idő engem igazolt. Rögtön szorgalmaztam a hangszerváltást, sokkal nagyobb súlyt kapott innentől kezdve a gitár, a trombitás megtanult gitározni, a bőgős basszusgitározni, és a szólóének is jobban előtérbe került a zenénkben. Persze nem estünk át a ló

³⁹ Galambos János híres soroksári trombitás, a Rádiózenekar szólistája, aki diploma nélkül lett Pécs legendás professzor.

⁴⁰ Lagzi Lajcsi, azaz Galambos Lajos (1961) zenész, előadóművész, producer, műsorvezető. A *Dáridó* és a *Szuperbuli* című televíziós műsorok házigazdája volt, számos platina- és aranylemez birtokosa.

másik oldalára, megtartottuk a fúvósok fajsúlyát, de játszottuk a legnagyobb beatslágereket is, igaz, a mi hangszerelésünkben.

Csatári Bence:

Mindezt hol valósítottad meg?

Ungár István:

Az 1966-ban alakult saját zenekarunkban, ami a vezetéknévünket viselte, nem pusztán egoizmusból, hanem azért is, mert a bátyám velem maradt. Eleinte Jávori Vili⁴¹ dobolt, amíg a Dám Bandi haza nem érkezett. A Pannónia Vendéglátóipari Vállalatnál Barna István áruforgalmi osztályvezető volt a felelős azért, hogy melyik zenekar hol játsszon, és ő ajánlotta, hogy alapítsak egy saját együttest, amelynek máris tud munkát adni. Így történt, hogy az Ungár-zenekar rögtön felkérést kapott 1966. május 1-től szeptemberig az EMKE-ben, mert az ottani együttes a Balatonra ment vendéglátózni. Ekkor már nekem „A” kategóriás OSZK-vizsgám volt, mégis kötözködtek velem az OSZK-nál, hogy hogy képzelem ezt, hogy ilyen fiatalon zenekart alapítok. Mondtam is nekik, hogy lehet, hogy fiatal vagyok, de már van múltam, hiszen több neves bandában is játszottam. Az lett a kompromisszum, hogy fel kellett vennem egy idős kollégát azzal a jelszóval, hogy majd ő felügyel bennünket, fiatalokat. Ajánlottak is hármat, de egyikük sem tetszett, viszont sikerült elérnem, hogy a Holéczyből ismert Boros József bőgőst hozhattam magammal.

Csatári Bence:

Az OSZK-vizsga hogy zajlott?

Ungár István:

Sokkal komolyabban, mint az ORI vizsgája. Kellett vinnem koncertművet, blattolni kellett, ami azt jelentette, hogy kitették a kottát, és abból kellett játszanom. Ehhez képest az ORI-vizsga umbulda volt, mert csak néhány számot kellett vinni, és abból választott a bizottság.

Csatári Bence:

Hogy sikerült a bemutatkozásotok az EMKE-ben?

Ungár István:

Emlékszem, amikor megnéztem az elődeink utolsó fellépését, rögtön levettem, hogy nagyon régi zenét játszanak. Akkor még úgy búcsúztak el tőlünk, hogy aztán nehogy vissza kelljen jönniük Siófokról, ha nem válunk be. Nos, épp az ellenkezője történt, a második hónap után már azt üzenték nekik, hogy vigyázniuk kell velünk, mert annyira népszerűek lettünk és olyan jól játszunk,

⁴¹ Jávori Vilmos (1945–2007) dzsesszdobos.

hogy még a végén kifúrjuk őket onnan. Legjobb szándékunk ellenére is majdnem így történt, mert amikor elődeink visszavették tőlünk a placcot szeptemberben, a megváltozott összetételű, azaz sokkal fiatalabbá vált közönség nem vette a lapot. Ekkor szólt nekem Barna István, hogy tartsam egyben a bandát, és január 1-jétől szerződést ajánl nekünk a Moulin Rouge-ban. Ez az ajánlat nekem nem tetszett, erre felajánlotta nekünk továbbra is az EMKE-t, a régi csapat pedig ment a Moulin Rouge-ba.

Csatári Bence:

Miben volt más a Moulin Rouge, mint az EMKE?

Ungár István:

Előbbiben nem a tánczene dominált, ott a műsor volt a lényeg, míg az EMKE-ben pont fordítva volt, a tánczenére helyezték a hangsúlyt, ami mellett ugyan rendeztek egy kis műsort is, de az nem volt annyira fontos. Az Ungárzenekar renoméját, a hírnevét azok az évek adták meg, amelyeket az EMKE-ben töltöttünk. Azt mondtam a banda tagjainak, hogy majd mi megmutatjuk, hogy nem azokat a dalokat játszunk, amelyek már régen elavultak, hanem azokat, amelyeket a nyugati lokálokban is előadnak. Voltaképpen ugyanazt kezdtük el játszani, amit Zoránék⁴² a Metro klubban, csak a mi zenei felfogásunkban. Már volt a műsorunkban Blood, Sweet and Tears,⁴³ Chicago,⁴⁴ és a Beatlestől⁴⁵ játszottuk a *Because*-t. Utóbbit négy szólamban énekeltük, nem volt egyszerű. Amikor a beatzenészek meghallották, elájultak, mert ezt a számot akkor rajtunk kívül csak a Hungaria⁴⁶ énekelte. Folyton azt kérdezték tőlünk, hogy ezt hogy merjük eljátszani ilyen szórakozóhelyeken, én meg erre azt válaszoltam, hogy nemcsak a *Homokóra*⁴⁷ létezik a világon. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy mi nem az eredeti behangzást produkáltuk, hanem ezeket a számokat a saját arculatunkra alakítottuk. Így változott a hangzásvilágunk az eredeti Holéczy-féle soundhoz képest, de nem másoltuk le egy az egyben az angolszász beatmuzsikát, kivéve talán a *Sárga tengeralattjárót*. Már csak azért sem, mert részben más hangszerekkel játszottunk. Sok beatzenész viszont saját bevallása szerint éppen azért kezdett el játszani, mert hallott minket, tehát valahol mi indítottuk el a pályán.

⁴² Zorán Sztevanovity (1942) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas előadóművész, a Metro együttes alapítója. Rövid ideig játszott hazánk második szupergrupjában, a Taurusban, majd sikeres szólópályára lépett, napjainkban is készít lemezeket és koncertezik.

⁴³ A Blood, Sweet and Tears 1967-ben alakult, Churchill brit miniszterelnök elhíresült mondását felvéve nevébe. Dzsessz-rockjuk egyedi hangzású énekszólamaikkal kiegészülve iskolateremtővé vált.

⁴⁴ A Chicago 1969-ben létrejött dzsessz-rock formáció. Albumaikat nemes egyszerűséggel római számozással látják el.

⁴⁵ A Beatles a világ legmeghatározóbb beatzenekara, a beat megteremtésével nemcsak egy új stílust hoztak létre, hanem egy új korszakot is nyitottak a könnyűzene történetében.

⁴⁶ A Hungaria 1967-től 1982-ig aktív rock and roll zenekar, Magyarországon stílus-teremtő hatásúak.

⁴⁷ Itt Ungár István a Záray-Vámosi-duó nagyszerű dalára utal.

Csatári Bence:

Milyen volt a felállása az eredeti Ungár testvérek zenekarának?

Ungár István:

Először öten voltunk, szaxofon, zongora, gitár, basszusgitár, dob volt az első formációnk, és ehhez jött az ének és a vokál. Később hatan lettünk, trombita, szaxofon, gitár, basszusgitár, zongora és dob. Azt, hogy mit játszunk, alapvetően a közönségigény döntötte el. Éppen azért nem játszottam dzsesszt, pedig szerettem, mert abból nem lehetett megélni. Mindig is mondtam, és a mai napig vallom, hogy aki felmegy a színpadra, annak el kell tudnia adni magát, prostituálódnia kell, és ha nem a dzsessz, hanem a tánczene vagy a beat kell a közönségnek, akkor azt kell játszani. Nem szabad látnia a közönségnek, hogy az adott nóta, amit éppen játszol, neked nem tetszik, azt ugyanúgy jó kedvvel kell elmuzsikálnod, mint a kedvenceidet. Arra is vigyáztunk, hogy amikor egy-egy nehezebb darabot elővettünk, azt két nagy sláger közé tegyük. Ez volt a műsorpolitikánk, amiből az is következett, hogy idővel a nehezebben emészthető műveket is megszerette a publikum.

Csatári Bence:

Volt az EMKE-ben valamiféle kísérőműsorotok?

Ungár István:

Hofi Gézá⁴⁸ én hoztam be mellénk, akkor még nem volt ismert, de fellépett velünk Alfonzó is. Hofi annyira bejött az EMKE-ben, hogy másfél évre előre lekötötték maguknak. Éppen abban az évben a szilveszteri műsorban futott be országosan. Az volt a titka a mi időnkben, hogy minden nap meg tudott újulni, mindig más poénokat szórt, mint előző este.

Csatári Bence:

Milyen más helyeken játszott még itthon az Ungár-zenekar?

Ungár István:

A Béke Szálló kupolatermében, de az puccos hely volt. Vacsora utáni zenét kellett szolgáltatni, nem lehetett annyira dübörögni, mint az EMKE-ben, ahová főleg táncolni jöttek az emberek. A balatonfüredi Marina bárban is felléptünk, az stílusában az EMKE-hez állt közelebb.

⁴⁸ Hofi Géza (1936–2002) Kossuth-díjas és kétszeres Jászai Mari-díjas humorista, előadóművész, színművész, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a magyar kabaré történetének egyik leghíresebb és legtöbbet emlegetett alakja, aki önálló produkcióival egyéni stílust teremtett.

Csatári Bence:

Az évek során mindig az OSZK felügyelete alá tartoztatok?

Ungár István:

Igen, de dolgoztunk az ORI-val is. Ez abban a formában valósult meg, hogy volt egy adott nagyszínpadi produkció, amit mi kísértünk. A nagy buktatója ezeknek a munkáknak az volt, hogy nem fizettek utánunk társadalombiztosítást, ellentétben az OSZK-val, ahol nekünk munkakönyvünk volt, így a mi nyugdíjunk jelenleg is biztosított. Annak idején biztattam is az ORI-val rendszeresen dolgozó kollégáimat, hogy fizessék be maguk után a társadalombiztosítást, de valahogy ez elmaradt az ő részükről, holott meggyőződésem, hogy tudniuk kellett arról, hogy a jövedelmük után csak az adót vonják le, a társadalombiztosítást nem. Emiatt van az, hogy most ennyire alacsony a nyugdíjuk. Sőt, még az is az igazsághoz tartozik, hogy egy ORI-produkciót egy este több helyre is el lehetett vinni, amiért több pénzt kaptak a zenészek, míg mi értelemszerűen egy meghatározott helyhez voltunk kötve.

Csatári Bence:

Hány évig tartott az Ungár testvérek zenekara?

Ungár István:

Kereken húsz évig, aztán 1986-ben elváltak útjaink. Nem volt éppen indulatmentes váltás, még anyukám is neheztelt rám egy ideig. A bátyám emiatt másik zenekart alapított. Nálam az Ungár név maradt, de a testvérek szót töröltem a nevünkből, így jött létre az Ungár István zenekara.

Csatári Bence:

Tagcserék esetén be kellett jelentened a változásokat?

Ungár István:

Nem, mert kivívtam magamnak azt a jogot – és ez így volt külföldön is –, hogy két embert a szerződés teljesítése közben indokolás nélkül lecserélhetek, ha nem vagyok velük megelégedve. Ezt a Művészeti Dolgozók Országos Szakszervezeténél (MÜDOSZ) kellett intéznom. Ilyen esetekben bementem a hivatalba, és közöltem, hogy az illető nem elég szorgalmas, nem megfelelő a viselkedése, vagy éppen nem teljesíti, amit kérek. Ezeket az érveimet mindig fenntartások nélkül elfogadták. A külföldi fellépési helyeken pedig a munkaadók szintén beleegyeztek abba, hogy az én zenekaromban ez a rend, bármikor megválhatok azoktól, akik nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Nyugaton az is megesett, hogy egy énekesnőt hazaküldtem, mert úgy viselkedett, hogy nem vállalhattam érte a felelősséget, és helyére behoztam egy másik énekesnőt, akit a gazdánk is elfogadott. Számomra biztonságot jelentett az, hogy volt nálam egy ilyen papír, ami arról tanúskodott, hogy személyi

változásokat hajthatok végre, mert ezeket a kényes helyzeteket csak így lehetett kezelni. Érdekes tapasztalatom ezzel kapcsolatban, hogy ha külföldön vagyunk egy zenekarral, soha nem lehet tudni, hogy kiből mit hoz ki az idegen környezet, egy-egy szokatlan szituáció. Az emberi gyengeség sokszor beleszólt a normális életünkbe, volt, hogy nem is a tagok, hanem a hozzátartozók okoztak kellemetlenségeket.

Csatári Bence:

A gázsitok ekkor miként alakult?

Ungár István:

A hetvenes évekre már eljutottunk arra a szintre, hogy a kategóriánkon felül kaptunk pluszfizetést, ami sokszor nem tetszett a szakszervezetnél dolgozóknak. Erre visszakérdeztem, hogy ugyan mondják már meg, ők kivel vannak, a vendéglátóipari vállalattal, amelyik fizet nekünk, vagy velünk? Aztán persze voltak olyanok is, akik megvédték bennünket, mondván, hogy megérdemeljük a kiemelt fellépti díjat. Ezen felül pedig sokszor még kéthetes ingyen nyaralást is kaptunk teljes ellátással családostól a színvonalas műsorainkért cserébe a vendéglátóipari vállalatok egyikétől. A muzsikusközvetítés pedig a mi esetünkben éppen fordítva működött, mint másoknál, akiket tényleg úgy ajánlottak ki egyik vagy másik szórakozóhelyre, aztán ez vagy sikerült, vagy nem. A minket felkérő vállalat ugyanis jelentkezett a szakszervezetnél, hogy alkalmazni szeretnének minket, és a szakszervezetnek csak rá kellett bólintania. Tehát az érdekvédelmi szervnek semmi dolga nem volt velünk, annyira kapósak voltunk, mert profin játszottuk a legnagyobb világlágereket és gördülékeny volt a műsorunk.

Csatári Bence:

A repertoárotokról, valamint annak változásairól be kellett számolnotok az OSZK-nak vagy a szakszervezetnek?

Ungár István:

Nem, teljesen szabad kezet kaptunk, még gyakorlata sem volt az OSZK-ban annak, hogy hova lehetett volna a programjainkat leadni. Az ORI-műsor viszont más megítélés alá esett, oda tényleg be kellett nyújtani a repertoárt, és azt is megnézték, hogy a számoknak milyen szövegei vannak, mert abban lehetett politika.

Csatári Bence:

Honnan szedtétek össze azokat a számokat, amelyeket játszottatok?

Ungár István:

A Radio Luxembourgból és a Szabad Európa Rádióból, de ekkor már Komjáthy György⁴⁹ *Tánczenei koktéj*ai is sugároztak éppen menő, divatos számokat. Ezenkívül a műsorunk másik fele a saját ízlésünkből fakadt, de ezeknél a daloknál is mérlegelni kellett, hogy jól táncolhatók legyenek. Amikor hallgattam ezeket a dalokat, el kellett döntenem, hogy melyik illik hozzánk, és melyikkel nem érdemes próbálkoznunk. A világlágereket mindenhol igényelték tőlünk, bármerre is jártunk, nem volt kivétel, a magyar dalokat viszont szinte csak a magyar nyelvű közönségnek tudtuk eljátszani sikerrel. Így aztán igazodnunk kellett a közönségünk igényeihez és a világtrendhez, de ez nem esett nehezünkre.

Csatári Bence:

Máté Péterrel⁵⁰ is együtt dolgoztatok. Milyen emlékeket őrzöl róla?

Ungár István:

Őt kísértük is ORI-műsorban. Amikor felugrott hozzánk az EMKE-be, kapásból eljátszotta az egész műsort. Nagyon képzett muzikus lélek volt, jó érzéssel választotta ki a modern zenéket, de azt már S. Nagy István⁵¹ is megmondta neki, hogy azokat nem lehet majd eladni. Csináltak is ezekből egy lemezt, és valóban nem talált sok vevőre, mert Máté Pétertől az *Elmegyekre* volt kíváncsi a legtöbb ember. Ettől függetlenül nagyon aranyos ember, nagyszerű zenész volt. Szerintem kisebbségi komplexusa lehetett Szécsi Pál⁵² mellett, mert rendszeresen mondogatta, hogy ő kövér Palihoz képest, ráadásul szemüveges, emiatt nem teszik a csajoknak. Fogykúrába is kezdett számtalan alkalommal, és az viselhetette meg a szívét, hogy rendszertelenül élt és étkezett: hol teleette magát dupla adag ételekkel, hol meg semmit nem evett egy hónapig, hogy lefogyjon.

⁴⁹ Komjáthy György (1933) eMeRTon-díjas zenei szerkesztő, a hazai könnyűzenei rádiózás atyja.

⁵⁰ Máté Péter (1947–1984) énekes, hangszerelő, zeneszerző és zongorista. Csaknem százötven dal szerzője és előadója.

⁵¹ S. Nagy István (1934–2015) a „slágercéh” tagja, eMeRTon-díjas dalszövegíró, hat évtizedes pályafutása során a legtermékenyebb slágergyáros volt. Dalait énekelte mások mellett Aradszky László, Csongrádi Kata (aki a felesége volt), az Edda, a Hungaria, Konce Zsuzsa, Koós János, Korda György, Kovács Kati, Máté Péter, a Metro, a Neoton, az Omega, a Piramis, Szécsi Pál, Zaltnay Sarolta és Zorán.

⁵² Szécsi Pál (1944–1974) énekes, szövegíró. 1967-ben a salgótarjáni amatőr versenyen megnyerte az énekesek versenyét, ugyanebben az évben a Táncdalfesztiválon a *Csak egy tánc* című dallal második helyezést ért el. Tagja lett a Rádió Tánczenei Stúdiójának.

Csatári Bence:

Szécsi Pált honnan ismerted?

Ungár István:

Még ő is cipelte a dobcuccunkat, amikor kezdő muzsikus voltam. Ezért cserébe ingyen jöhetett a bulijainkra. Amikor manökenségből váltott az éneklésre, abban is segítettünk neki, mert megengedtük, hogy egy számot elénekeljen velünk egy ORI-műsorban. Nagyon jól énekelt, és aztán gyorsan befutott. Öngyilkossága előtt három napig mulattam vele, semmi nem látszott rajta, hogy mire készül, ha készült erre egyáltalán. Nagyon sajnáltam őt, de a szakértők szerint ő a pszichogyilkos kategóriája volt. Ez lefordítva magyarra azt jelenti, hogy mosolyogva kér meg arra, hogy haljunk meg együtt.

Csatári Bence:

A magyar tánczenei élettel a sok külföldi szereplés mellett volt időtök és lehetőségek tartani az élő kapcsolatot?

Ungár István:

Hogyne, egyrészt, amikor egy-egy évre hazajöttünk, akkor mindent bepótoltunk, másrészt a Záray–Vámosi-duótól⁵³ kezdve Zámbó Jimmyig⁵⁴ bezárólag szinte mindenkit kísértünk, a felsoroltakon kívül a teljesség igénye nélkül Ákos Stefit, Cserhádi Zsuzsát,⁵⁵ Hollós Ilonát,⁵⁶ Katona Klárit,⁵⁷ Kerényi Gabit,⁵⁸ Késmárky Marikát,⁵⁹ Koós Jánost,⁶⁰ Korda Györgyöt,⁶¹ Mikes Évát,⁶²

⁵³ Vámosi János (1925–1997) eMeRTon-díjas énekes. A magyar tánczene egyik jelentős alakja volt már az ötvenes évek elejétől, akárcsak felesége, Záray Márta (1926–2001), aki vele együtt kapta ezt a kitüntetést.

⁵⁴ Zámbó Jimmy (1958–2001) Zámbó Imreként kezdte karrierjét, majd a négy és fél oktávos hangterjedelme miatt országos ismertségre tett szert. Az öngyilkossága utáni héten a MAHASZ eladási listáján az első tizenötből tizennégy helyet az ő lemezei foglaltak el, ami azóta is egyedülálló a magyar könnyűzene történetében.

⁵⁵ Cserhádi Zsuzsa (1948–2003) eMeRTon-díjas énekesnő, előadóművész, akit mint a második popgeneráció egyéniségét tartják számon, kritikusok szerint Kovács Kati mellett a hazai pop történet legjobb „női toroka” volt az övé.

⁵⁶ Hollós Ilona (1920–1993) a negyvenes években kezdődött karrierje, de táncdalénekesként az ő karrierje a hatvanas évek végétől megszakadt. A Magyar Rádió befolyásos zeneszerzőjének, Bágya Andrásnak a felesége volt.

⁵⁷ Katona Klári (1953) az 1972-es táncdalfesztiválon tűnt fel, majd többi között Demjén Ferenc, Presser Gábor és Sztevanovity Dusan írt neki dalokat.

⁵⁸ Kerényi Gabi (?–2011) táncdalénekesnő, olyan nagy slágereket adott elő, mint a *Valaki kell nekem* is, a *Messze túl* és a *Naponta írógépen lekopogom*. Családalapítása után pályát módosított és pszichológus lett.

⁵⁹ Késmárky Marika (1945) Turán Lászlónál kezdte az éneklést, és a később Expressnek elkeresztelt zenekarral is játszott a kezdeti időkben. 1969-ben megnyerte a táncdalfesztivált az *Egy fiú a házból* című számmal., majd az NSZK-ban folytatta pályafutását, ahol a Dschinghis Khan együttesel diszkó sikereket aratott.

⁶⁰ Koós János (1937) táncdalénekes, humorista, színész. Leghíresebb számai: *Kislány a zongoránál*, *Sír a telefon*, *Annyi ember él a Földön*, *Kapitány*, *Nem vagyok teljesen örült*.

⁶¹ Korda György (1939) énekes, több mint öt évtizedes pályafutással a háta mögött a magyar tánczene egyik legismertebb előadóművésze.

⁶² Mikes Éva (1938–1986) táncdalénekesnő, gyakran énekelt magyarul Édith Piaf-slágereket is. Az 1970-es évek elején felhagyott az énekléssel, férjhez ment az Express együttes dobosához. Ezután főként hangképzéssel foglalkozott.

Németh Józsefet,⁶³ Pálffy Zsuzsát,⁶⁴ Sárosi Katit,⁶⁵ Toldy Máriát⁶⁶ és Zsolnai Hédit⁶⁷ is.

Csatári Bence:

Merre jártatok a nagyvilágban a rólad elnevezett zenekarral?

Ungár István:

Voltunk Ausztriában, Nyugat-Németországban, Hollandiában, Svájcban, Finnországban, Svédországban, Norvégiában, Dániában és Izlandon. Itt nagyjából fél éveket tartózkodtunk egy-egy helyen, de a koppenhágai Tivoliban csak két hónapot, mert emellett meglátogattuk a többi dániai Tivolit is, például Aarhusban és Aalborgban. Norvégiában és Németországban főleg szállodákban és night clubokban léptünk fel.

Csatári Bence:

Említetted, hogy nyugati impresszáriókon keresztül jutottak szerződéshez. Volt ennek más útja, módja?

Ungár István:

Sokat szereztünk mi magunk is, a saját kapcsolati tőkénken keresztül. Persze az ilyen esetekben sem lehetett megkerülni az Interkoncertet, nekik mindig alá kellett írniuk a szerződéseinket, még akkor is, ha ők azokba semmiféle energiát nem fektettek, ráadásul megkapták érte ugyanúgy a tíz százalékos jutalékukat, mintha csak ők hozták volna tető alá a megállapodást.

⁶³ Németh József (1931–2012) a hatvanas évek elején tűnt fel, amikor Mikes Évával közösen elénekelt a *Téli szerelem* című film betétdalát, az *Angélát*. elegáns stílusa, mindig kifogástalan megjelenése miatt hamar népszerűvé vált a hagyományos tánczene rajongóinak körében. 1963-ban megjelent első kislemezét számtalan más is követte olyan slágerekkel, mint a *Kicsit szomorkás a hangulatom* (1965), a *Nem kell nékem nagyhercegnő* (1965) vagy például a *Négyszemközt*. A beat előretörésével veszített népszerűségéből, Németországba disszidált, csak az 1990-es évek elején tért vissza Magyarországra.

⁶⁴ Pálffy Zsuzsa (1939) táncdalénekesnő, többek között az *Emlékszel, nyár volt*, az *Ez történt Lellén* és a *Negyvenhatos sárga villamoson* című számokat adta elő.

⁶⁵ Sárosi Katalin (1930–2000) a Napsugár nevű énektrióban kezdte pályafutását, majd 1958-tól a Budapest Kávéházban énekelt. Első rádiófelvételét 1959-ben sugározták, majd a hatvanas évek első felében a Magyar Rádió legfoglalkoztatottabb énekesnője lett. A magyar Caterina Valenteként emlegették. Karrierjét egyengette férje, Zsoldos Imre, a Stúdió 11 egyik vezetője.

⁶⁶ Toldy Mária (1938) énekesnő, énektanár. A hagyományos tánczene egyik kiemelkedő képviselője. 1966-ban *Más ez a szerelem*, 1967-ben pedig a *Rövid az élet* című dala kapott megosztott első helyezést a Táncdalfesztiválon.

⁶⁷ Zsolnai Hédi (1924–2004) Liszt Ferenc-díjas táncdalénekesnő, színésznő.

Csatári Bence:

Volt, hogy az Interkoncert packázásai miatt esett kútba valamelyik nyugati munkátok?

Ungár István:

Olyan nem fordult elő, de az igen, hogy késleltették valamelyik aláírását. Az volt a részükről a központi akarat, hogy megszüntessék az önimpreszálást. Ha ehelyett tudtak volna értelmes szerződéseket szerezni, akkor ezzel nem lett volna baj, de nem tudtak. Igazából az volt ezzel a céljuk, hogy belekényszerítsenek minket általuk hozott, sokkal rosszabb kondíciójú szerződésekbe, s ezeknek csak úgy tudtuk elejét venni, ha mi magunknak szereztünk ennél jobbakat, ami szinte mindig sikerült. Az Interkoncertnél több korrupt ember is dolgozott, akik olcsó együtteseket kerestek német megrendelőik számára, de ezek alól minidig ki tudtunk bújni, mert nekünk mindig volt hova mennünk játszani, illetve ahol mi játszottunk, oda mindig szívesen visszavártak minket. Sőt, ragaszkodtak hozzánk, és nem akartak bennünket lecserélni senkire sem, persze a rendes, német színvonalú gáziért, amibe az Interkoncert nem tudott belekötni. A poprock-zenekarokkal könnyebben meg tudták csinálni, hogy a külföldi megrendelőik felé azt hazudták, hogy nem érnek rá, és helyette mást küldtek ki, úgy, hogy az eredeti meghívott sokszor meg sem tudta, hogy mehetett volna nyugatra, miközben „természetesen” ráért volna, ellentétben az Interkoncert igaztalan állításával.

Csatári Bence:

Az is közmondásos, hogy az interkoncertes figurák egyike-másika előszeretettel fogadott el pénzt azért, hogy kijuttasson egy-két poprock-zenekart külföldre. Nem merült fel benned, hogy néhány köteg bankó megolajozhatná a gépezetet és könnyebben kijutnátok külföldre?

Ungár István:

Hálaistennek nekünk erre nem volt semmi szükségünk, annyira bejáratottak lettünk nyugaton. Egyszer tudom, hogy összejött jó néhány rockzenész Oslóban, hogy együtt megbeszéljék, mennyit adjanak Zsigó Károlynak, aki állítólag sokat tudott segíteni. Engem is meghívtak, de nem vettem részt a megbeszélésen, nem is voltam arra kíváncsi, ki mennyit ajánlott fel ennek az elvtársnak. Személyes tapasztalatom azonban volt vele, ami nagyon lesújtóra sikeredett. Olaf Thun, dúsgazdag norvég befektető – állítólag fél Oslo övé volt akkoriban – meghívta ezt a fazont és engem egy puccos étterembe vacsorára, hogy egyeztessen velünk a norvégiai fellépéseinkről. Nos, ez a találkozó nem jött össze, mert Zsigó elvtárs, eredeti szakmáját tekintve dramaturg, az etikettet be nem tartva másfél órát késett, részegen, összevissza öltözetben jelent meg, amikor meghívónk már nem volt jelen. A norvég üzletember türtőztette magát, és megkért, tolmácsoljam ennek a magyar

„menedzsernek”, hogy vele ezt senki nem meri eljátszani egész Skandináviában, és emiatt soha többet nem ül le vele egyazon tárgyalóasztalhoz, de az Ungárzenekart továbbra is szívesen látja Oslóban. Hála Istennek ez a felelőtlen malőr nem tudta lerombolni a norvégiai imázsunkat.

Csatári Bence:

Szocialista államokban is játszottatok?

Ungár István:

Előfordult, de értelemszerűen ezek az ajánlatok anyagilag nem voltak annyira vonzóak, mint a nyugatiak. A pénzkiesést kereskedelemmel próbáltuk ellensúlyozni. Csehszlovákiából például ágyneműt és írógépet hoztunk, egy részüket magunknak. Ezekben az országokban az is jellemző volt, hogy a gázsinkat az áruk szűkössége miatt alig tudtuk elkölteni. Sokszor éppen ezért jól jött, hogy itthon vettük fel forintban a járandóságunkat.

Csatári Bence:

A huzamosabb ideig tartó nyugati tartózkodásnak a magas – nem egyszer a magyarországihoz képest tízszeres – fizetésen kívül volt még jó oldala?

Ungár István:

Mindenki megtalálhatta a számítását, egy év után vámmentesen hazahozhattunk egy autót vagy fél kiló aranyat. Ez a kedvezmény aztán módosult két évre, de ennek is megvolt a maga logikája. Kiderült ugyanis, hogy túl sok magyar együttes van kint nyugaton, és emiatt túl kevés az itthoni fellépő, magyarán zenészhiány lépett fel Magyarországon. Ez az egy rendeletszigorítás azonban még nem lett volna elegendő ahhoz, hogy több magyar muzsikussal legyen itthon, de az már igen, hogy a hetvenes években egészen egyszerűen hazarendelték két év kint tartózkodás után a magyar kollégákat azzal, hogy egy évet kötelező magyar földön eltölteniük, azután mehetnek csak ki újabb két évre, ami után persze újabb egy évet kellett itthon tölteniük. Ezzel a szigorú intézkedéssel sikerült egy kicsit enyhíteni ezen a problémán. Mi általában az EMKE-be, a Béke kupolába és a balatonfüredi Marina szállóba tértünk vissza ezekre az egy évekre, aztán mehettünk megint nyugatra. Ezt mi nem úgy éltük meg, hogy hazarendeltek bennünket, mert idehaza is szerettünk játszani. Hozzá kell gyorsan tennem: Budapesten is a külföldi slágereket játszottuk, és ez sikk volt az itthoni közönség köreiben. Mi játszottuk talán először Magyarországon élőben a *Volt egyszer egy vadnyugat* című film zenéjét, de a *Jézus Krisztus Szupersztárt* is előadtuk 1971-ben az EMKE-ben. Ugyanígy a *Hair*-ből is adtunk elő részleteket, és a James Bond-filmzene is terítékre került. Mindezekre táncolt a közönség, mert mi csak olyanokat játszottunk, amire lehetett táncolni. A többi zenekar tőlünk vette át az ötletet, hogy ezeket a számokat is játsszák. Nem egyszer olyant is kértek tőlünk, ami indexen volt. A *Zsivágó melodyt* például

egy hírszerző hölgy kérte tőlem, és amikor kicsit húzódoztam, mondván, hogy ez tiltott nóta, tovább biztatott, hogy nem lesz belőle baj. Végül eljátszottuk, mert reméltük, hogy igazat mondott, mivel befolyásos személy volt. Ráadásul ez egy szép szám ugyan, de nem táncolható, úgyhogy nemigen vittük máskor színpadra.

Csatári Bence:

Az indexes dalokat mindenki számára egyértelművé tették egy listával, vagy érzés alapján kellett megítélnetek, mi lehet az és mi nem?

Ungár István:

Nyilvánvaló volt, hogy a betiltott filmeknek a zenéit sem lehetett játszani. Persze állítólag lista is volt.

Csatári Bence:

A német szórakozóhelyek híresek voltak arról, hogy a saját nemzetük slágereit karolták fel. Nektek is kellett játszanotok német slágereket?

Ungár István:

Kétféle németországi hely volt: az egyik, ahol szinte kizárólag német slágereket kértek a vendégek, alapvetően a ZDF német televíziós csatorna éppen aktuális slágerlistáját. Mi ilyen helyeket nem vállaltunk el, mert ezt nem szerettük volna, megvolt ugyanis ennek a maga veszélye, még hozzá az, hogy beszűkül a repertoárunk. A másik típus inkább a nemzetközi slágerekre helyezte a hangsúlyt, és úgy tíz százalékban kért tőlünk német számokat. Ezeket nem lehetett kikerülni, ezért mindig megtanultunk nyolc-tíz aktuálisan futó német slágert, amit természetesen németül adtunk elő, a többit pedig angolul. Talán meglepő, de ott, ahol javarészt német slágereket kértek, még az angol nyelvű számokat is németül fűjták.

Csatári Bence:

Az Interkoncerttől félévente mentek ki külföldre körútszerűen ellenőrizni a vendéglátós zenészeket. Nálatok is voltak?

Ungár István:

Ez alól nem lehetett kibújni, így természetesen mi is találkoztunk velük, akik szokásos módon mindent rendben találtak. Meghívtuk őket egy italra vagy egy vacsorára, rendeztük a tíz százalékos közvetítói díjat, megnézték a műsorunkat, aztán továbbálltak. De mi azért, hogy tovább kint maradhassunk, soha senkinek nem fizettünk csúszópénzt. Már akkor is úgy gondoltam, hogy eleget dolgoztunk azért, hogy saját jogon meghívjanak minket.

Csatári Bence:

Az igaz, hogy Udo Jürgens⁶⁸ is hívott a zenekarába?

Ungár István:

Ez fedti a valóságot, az más kérdés, hogy úgy éreztem, nem hagyhattam ott az Ungár-zenekart, mert akkor nekik végük lett volna, s ebben még anyám is egyetértett velem. A világsztár csapatában már akkor négy magyar is volt, név szerint: régi jó barátom, Fogarasi János, Vulman Balázs, Kristóf Gábor és Mercsényi Tamás. Lehet, hogy furcsán hangzik, de részemről ez erkölcsi kérdés volt, mert nem akartam a zenekart magára hagyni.

Csatári Bence:

Ugyanez volt a szituáció, amikor Spencer Davis⁶⁹ hívott játszani a bandájába?

Ungár István:

Nagyjából igen, azzal a különbséggel, hogy társaival együtt két este is beálltak közénk játszani az EMKE-ben, második alkalommal még erősítőket is hoztak. Bluest nyomtunk, és a beatzenészeknek furcsa volt, hogy próba nélkül tudtam velük játszani, kapásból elénekeltam az *I'm a Man* című számukat. Ugyanez ismétlődött meg a Nashville Teens-szel⁷⁰ is, ráadásul velük is kimehettem volna nyugatra. Utóbbiaknak magyar volt a menedzsere, és dollárban konkrét összeget kínált. Velük meg már az volt a bajom, hogy láttam, hogy kábítószereznek, sörre tablettát vesznek be, amihez semmi kedvem nem volt.

Csatári Bence:

Hogy érintet benneteket a rendszerváltás?

Ungár István:

Az 1989-1990-es fordulat leginkább azokat érintette rosszul, akik belekényelmesedtek a múlt rendszer viszonyaiba, és nem menedzselték magukat. Rájuk kemény évek következtek, sokan közülük nem is tudtak fennmaradni. A vendéglátós zenészek hetven százaléka munka nélkül maradt, miután megszűnt az OSZK-közvetítés, és nem volt, aki gondoskodik róluk. Ez maga után vonta azt is, hogy ebben a szférában ezek után feketén is lehetett dolgozni, és a színvonal is lejjebb ment. Az történt ugyanis, hogy az engedéllyel

⁶⁸ Udo Jürgens (1934–2014) osztrák énekes, zeneszerző. 1950-ben megnyert egy zeneszerzői versenyt *Je t'aime* című dalával. Pályafutása során több mint száz millió lemezt adott el, és hazája egyik legnépszerűbb énekese volt.

⁶⁹ Spencer Davis (1939) a róla elnevezett legendás együttes alapítója, vezetője. A Spencer Davis Group legnagyobb slágere a *Gimme some Lovin* volt.

⁷⁰ A Nashville Teens 1962-ben alakult rockzenekar, legismertebb számuk a *Tobacco Road*, amivel 1964-ben beírták magukat a rocktörténelembe.

nem rendelkező zenészek is bekerültek a vendéglátóhelyekre, rontva ezzel azok esélyeit, akik képzettek és a rendszerben bejáratottak voltak. Egyébként 1990 előtt mi is úgy zenéltünk, hogy az OSZK engedélyezte a fellépéseinket, de azokat általában én jártam ki magunknak. Ha például az EMKE-ben játszottunk, akkor mi oda voltunk kötve, és nem mehettünk ezzel párhuzamosan máshová is. Az OSZK pedig mindazzal együtt, hogy kiadta a játszási engedélyeket, egyfajta nívót is biztosított, és még iskolája is volt, ahol kiképezték arra a zenészeket, hogy milyen dalokat kell játszani, megismertették velük a kötelező repertoárt. Jelenleg a szórakoztatózenei alapképzés sajnálatos módon nem létezik Magyarországon, viszont a kőbányai zenestúdió gimnáziumi szinttől egyetemi szintig magas szintű szórakoztatózenei képzést ad, de ide csak megfelelő előképzettséggel lehet bejutni. Mindezen fejlemények együttesen arra vezettek, hogy az élőzenés helyek száma drasztikusan csökkent. A mi zenekarunkban semmi nem változott, legfeljebb annyiban, hogy Magyarországon az OSZK kihagyásával folytattuk önmagunk menedzselését, ugyanúgy, mint 1990 előtt nyugaton. Amikor egy alkalommal 1990 után Németh Miklós⁷¹ volt miniszterelnökkel – aki sokáig egyazon társasházban lakott velem Budapesten – és Bujtor Istvánnal⁷² mulattam a Balaton partján, megjegyezte a volt kormányfő, hogy mennyivel könnyebb most érvényesülnöm, mint 1990 előtt. Erre azt mondtam neki, hogy a rendszerváltozás előtt és után is ugyanúgy zenéltem, ugyanúgy menedzseltem magunkat, és ugyanúgy kitapostam a zenekarunknak az utat, így számomra semmi nem változott.

Csatári Bence:

Volt olyan változás, amit titeket is érintett?

Ungár István:

A nyugati vendéglátózás után ráálltunk a hazai gálaestekre, partikon való zenélésre. Ez kétségkívül a rendszerváltozás után jött el, és nekünk nagy lehetőséget nyújtott, mert volt ránk fizetőképes kereslet. 1994-ben álltunk át erre, és nem bántuk meg. Körülbelül egy év kellett ahhoz, hogy bejáratottak legyünk, és utána sorra kaptuk a felkéréseket különböző születésnapokra, névnapokra, céges rendezvényekre, esküvőkre. Még klezmer muzsikát is játszottunk, amivel a magyar zenekarok közül egyedülálló módon elsajátítottuk a zsidó esküvői repertoárt, s ezzel külföldre is mentünk. Ugyanígy a barmicvo szertartásán is tudtunk zenélni. A meghívásaink pedig úgy működtek, hogy az egyik sikeres hely után a megbízónk baráti köre is minket alkalmazott, így kézzől kézre adtak minket. Odáig jutottunk, hogy több miniszterelnöknek és miniszternek, valamint számos bankvezérnek is játszottunk. Várszegi Gábor,⁷³

⁷¹ Németh Miklós (1948) közgazdász, politikus. A Kádár-rendszer utolsó miniszterelnöke 1988–1990 között, az átmeneti kormány vezetője, és mint ilyen, az 1989. október 23-án kikiáltott III. Köztársaság első kormányfője.

⁷² Bujtor István (1942–2009) Balázs Béla-díjas színművész, filmrendező, forgatókönyvíró, producer.

⁷³ Várszegi Gábor a Gemini együttes vezetője basszusgitáros volt 1965–1979 között. Utána üzletember lett, a Fotex konzorcium tulajdonosaként Magyarország egyik leggazdagabb embereként tartják számon.

aki akkor már nem zenész, hanem sikeres vállalkozó volt, szintén sok helyre beajánlott minket, még azt is megcsinálta, hogy személy szerint engem keresett a tihanyi Westel-bulin, miután megérkezett a helikopterével, hogy lássák, milyen jóban vagyok vele. Ekkor értük el először azt az életünkben, hogy felvehettünk két roadot, és nem kellett cipekednünk, csak felmenni a pódiumra és mosolyogva játszani. Technikusaink jórészt még a hangzást is beállították nekünk fellépések előtt. Ráadásul mindig nagyon pontosak voltunk, a megjelenésünk elejétől a végéig, és sugárzott belőlünk a jókedv. Az is jellemző volt ránk, hogy addig játszottunk, amíg el nem kezdtek táncolni. Ez általában hamar ment, de előfordult, hogy az énekesnőknek és nekem is le kellett mennünk a színpadról, hogy felkérjük az adott cég vezérigazgatóját és feleségét táncolni, hogy jobb legyen a hangulat. Mindig igyekeztünk a jelenlévők ízlését eltalálni, és addig játszottunk, amíg ez nem sikerült, néha ehhez kitartás is kellett.

2000 körül már annyira ment a szekerünk, hogy a saját zenekaromon kívül még öt-hat együtttest menedzseltem. Volt egy közvetítőirodám, amelyen keresztül munkát adtam ezeknek a zenészeknek. Szilveszterkor kifejezetten nagy volt a csúcsra járatás, olyankor még több gázsit el lehetett kérni. Akiket kiközvetítettem, azokat viszont először komoly formában meghallgattam, elmentem a helyre, ahol játszottak, és nyitástól zárásig végighallgattam, hogyan zenélnek. Szinte már megőrültek tőlem, azt hitték, csak egy kicsit belefülelek a muzsikájukba, de csalódniuk kellett, mert az volt a meggyőződésem, hogy a teljes repertoárjukról kell széles körű képet kapnom, csak így tudom jó szívvel kiajánlani a menedzseltejemet. Még Ausztriába is közvetítettem őket, s az általánosan elfogadott tíz százalékos jutalékkal dolgoztam.

Csatári Bence:

A repertoárokat hogyan alakítottátok, illetve bővítettétek?

Ungár István:

Határozott elképzelésem volt arról, hogy mi az, ami egy zenés-táncos szórakozóhelyen vagy egy rendezvényen sikerrel játszható. Nálunk demokrácia volt, mindenki elmondhatta a véleményét az egyes zeneszámokról, és közösen döntöttünk, hogy eljátsszuk-e vagy sem. Miután megvolt az elhatározás, a kiválasztott dalokat mindenki hazavitte, lekottázta, és a következő próbára mindenki úgy jött, hogy felkészült belőlük, majd összecsiszoltuk az otthon egyénileg begyakoroltakat. Az is megesett, hogy nekünk nagyon bejött egy szám, de a közönség nem vette a lapot. Ilyenkor még egyszer megpróbálkoztunk vele valahol másutt, és ha ott sem táncoltak rá, akkor harmadik alkalommal már elhagytuk a műsorból. Az volt a tapasztalatunk ugyanis ezzel kapcsolatban, hogy nem érdemes tovább erőltetni azokat a zenei darabokat, amelyek nekünk egyébként nagyon tetszenek, de a közönség nem vevő rájuk. Az valójában egy óriási misztikum, és soha nem tudtuk előre megmondani, hogy miből lesz átütő

siker, és mi az, ami megy a süllyesztőbe. De ezzel nemcsak mi voltunk így, hanem a legnagyobb slágergyárosok is, mint Szenes Iván⁷⁴ vagy Zsüti,⁷⁵ úgyhogy nem volt szégyenkeznivalónk. Lovas Robi⁷⁶ is mindig mondogatta, hogy soha nem tudták kiszámítani, mi lesz sikeres, pedig ő rengeteg slágert írt. Az megint más kérdés, hogy van olyan szám, amely a táncparketten kudarcot vall, ugyanakkor koncerten learatja a babérokat, ez is a zeneszerzés misztikumához tartozik. Mi viszont mindig ahhoz kellett tartssuk magunkat, hogy a táncoláshoz melyek a megfelelő számok.

Csatári Bence:

Mikor jött el az az idő, amikor azt mondtad, befejezed az aktív zenélést?

Ungár István:

2012-ben, már fél évvel a visszavonulásom előtt szoltam minden társamnak, hogy úgy készüljenek, nemsokára abbahagyom. Így nem érte őket váratlanul, fel tudtak erre készülni.

Csatári Bence:

Nem hiányzik a zenélés?

Ungár István:

Nem, mert irtó sokat kellene gyakorolni, és ha valaki nincs benne napi szinten, akkor már nem éri meg egy-egy kivételes alkalomra trenírozni. A szaxofonozás ugyanis nagyon igénybe veszi a száját, és ha valaki kihagy éveket, akkor több hónap keserves munkájával tudja csak visszaküzdeni magát abba az állapotba, hogy újra játszani tudjon órák hosszat. Még a szád vére is elered, ha nem kellő edzettséggel fújod meg a hangszered.

Csatári Bence:

Mire vagy a legbüszkébb a zenélést illetően?

Ungár István:

Arra, hogy ha ezt a nevet, hogy Ungár, kiejtik a szájukon a szórakoztatóiparban, akkor tudják, kiről van szó. Ez egy védjeggyé, márkává vált, aminek nagyon jó reputációja van még most is. A brandet tudatosan

⁷⁴ Szenes Iván (1924–2010) eMeRTon-díjas dalszövegíró, dramaturg, zeneszerző, érdemes művész, Magyarország legtöbbet játszott szerzője.

⁷⁵ G. Dénes György (1915–2001) Kossuth-díjas költő, dalszövegíró, zeneszerző. A szakmában mindenki Zsütiként ismerte. Számatalan magyar filmhez és zenés darabhoz írt dalszövegeket.

⁷⁶ Lovas Róbert a táncdalfesztiválok és a beatkorszak egyik ünnepezt zeneszerzője volt. Írt számot mások mellett Koós Jánosnak, Aradszky Lászlónak, Korda Györgynek, az Atlantis együttesnek, Balás Eszternek, Bencze Mártának, Fenyvesi Gabinak, Harangozó Terinek, Koncz Zsuzsának, Kovács Katinak, Magay Klementinának, Mikes Évának, Mátray Zsuzsának, Németh Józsefnek, Poór Péternek a Syriusnak, Szécsi Pálnak, Tárkányi Tamarának, Zalatnay Saroltának. A *tettes én vagyok* címmel 1970-ben nagylemezen jelentek meg összegyűjtött számai. 1972-es disszidálása után számait betiltották. 1982-ben NSZK-filmhez irt zenét, *Kard és tűz* címmel.

építettem fel, ami nemcsak a zenét jelenti, hanem a megjelenést, az öltözködést, vagy akár a viselkedést is. Sok tagunkkal nem volt tennivalóm, mert értelmiségi családból származtak, mint Herrer Pali billentyűs⁷⁷ vagy Kosáry Balázs dobos, akinek az apja az MTA-elnök Kosáry Domokos⁷⁸ volt, de bizony akadt, akinek el kellett magyaráznom, hogy nem nagytányérral megyünk oda a svédasztalhoz, hanem kicsivel, és többször fordulunk, ha még enni szeretnénk. Ezeket az apró nüanszoknak tűnő, ámde annál fontosabb dolgokat egyrészt a nevelőnőmtől tanultam még gyerekkoromban, másrészt Holéczy Ákostól. Az ő mintájára azt is szokássá tettem a csapatomban, hogy ha egy új munkahelyünkre érkezünk, akkor mielőtt bementünk volna, először megmosakodtunk, új inget vettünk, beparfümöztük magunkat, és csak ezután nyitottunk be az ajtón. Ahhoz is hozzászoktattam a társaságot, hogy nem kérünk és nem fogadunk el előleget soha, mert az nem vet ránk jó fényt, inkább mielőtt kiutazunk, kölcsönkérünk. Ez egy kicsit pszichológia is, mert tudnod kell kezelni a társaidat, ugyanakkor jó tanácsokkal is kell szolgálnod, akár még a magánéletüket illetően is. Arra is meg kell őket tanítani, hogy ha nincs jó kedvük, akkor is mosolyogva játsszanak, talán ez a legnehezebb. Mi egy családot alkottunk, ha valaki beteg volt, én vittem el orvoshoz, és ezt mindannyian természetesnek vettük.

Csatári Bence:

Hányan fordultak meg összesen az Ungár-zenekarban, ebben a nagy családban, fennállásának negyvenhat éve alatt?

Ungár István:

Egyszer megpróbáltam összeírni, de száznál abba hagytam, százötven biztosan lehetett. Abba viszont bele se fogtam, hogy azt számoljam össze, hogy én személy szerint hány emberrel játszottam együtt A legnagyobb dzsesszzenészekkel is kivétel nélkül együtt dolgoztam, mint Babos Gyula,⁷⁹ Szakcsi Lakatos Béla, Tomsits Rudolf,⁸⁰ Csík Gusztáv,⁸¹ Garay Attila,⁸² Snétberger Ferenc⁸³ és Kovács Andor.⁸⁴

⁷⁷ Ifj. Herrer Pál billentyűs játékos, az eredeti Neoton tagja volt 1965–1967 között. A Kormorán és Balázs Fecó számos lemezén közreműködött. Apja, a spanyol származású Herrer Pál híres dzsesszmuzsikus játszott klarinéton, szaxofonon, bandoneonon és harmonikán. Apja pályafutása során olyan neves zenészekkel is fellépett, mint Django Reinhardt, Stéphane Grappelli vagy Coleman Hawkins. 1957-től tíz évig egy kilenctagú zenekart vezetett a Béke Szálló kupolatermében. Amikor a szállót tatarozás miatt bezárták, abba hagyta az aktív zenélést, és azután csak tanítással foglalkozott. Id. Herrer Pál nevéhez fűződik Magyarország első és a mai napig népszerű szaxofoniskolája.

⁷⁸ Kosáry Domokos (1913–2007) Széchenyi-nagydíjas történész, egyetemi tanár, az MTA elnöke (1990–1996). 1999-től 2007-ig a Magyar Történelmi Társulat elnöke.

⁷⁹ Babos Gyula (1949–2018) Liszt Ferenc-díjas dzsesszgitáros, Katona Klári férje volt.

⁸⁰ Tomsits Rudolf (1946–2003) trombitaművész, zeneszerző, főiskolai tanár, nemzetközi hírví dzsessztrombitás.

⁸¹ Csík Gusztáv (1943) eMeRTon- és Liszt Ferenc-díjas dzsesszzongorista.

⁸² A zongorista-zeneszerző Garay Attila (1931–2013) a modern magyar dzsessz egyik legnagyobb ígéreteként indult, triójával szerepelt a Modern Jazz-sorozatban is, de később nem sikerült állandó zenekart fenntartania. Bizonyos időszakokban teljesen eltűnt a hazai zenei életből. Később pedig – jobb híján – dzsesszéneklést tanított a dzsessztanszakon.

⁸³ Snétberger Ferenc (1957) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas gitárművész.

Csatári Bence:

Idén voltál nyolcvan éves. Hogy ünnepelted meg ezt a kerek évfordulót?

Ungár István:

Feleségem és lányom szerveztek egy olyan partit, amit azt hiszem, megemlegetek még sokáig. Százötvenen voltunk, a fele híres zenész volt, és mindenki játszott. Nem rejtették előzetesen sem véka alá, hogy ezt nekem is meg kell tennem, úgyhogy az Ungár-zenekar két körre is felment a világot jelentő deszkákra. Rettentően jól éreztem magam, és nagyon örültem annak, hogy nagyjából öt év teljes kihagyás után a legtöbb számot úgy játszottuk el, mintha tegnap hagytuk volna abba, vagy még inkább, mintha abba sem hagytuk volna. Mindenki emlékezett a dallamra, jól kiegészítettük egymást, és inspirálóan hatottunk egymásra. Azonban egy Ray Charles⁸⁵-számra mindenki másként emlékezett, sehogy sem akart összeállni a szerkezete. Megbeszéltem velük, hogy nem baj, ha így alakult, majd eljártsszuk ezt is, de egy fehér zsebkendővel majd intek, és akkor egyszerre abbahagyjuk. Majdnem így is lett, mert Makrai Pali,⁸⁶ Vámos Ildi és Keresztes Ildikó⁸⁷ is cifrázta még egy ideig a dallamot, amikor valahogy mindenki megérezte, hol van a vége. Már csaknem előszedtem a megbeszélt módon a zsebkendőt, amikor végül egyszerre sikerült befejeznünk a zenélést. Ezt hívják profizmusnak, és nagyon örültem, hogy ebben az élményben lehetett részem. A születésnapomon a zenekaromon kívül fellépett Herrer Pali és Balázs Fecó,⁸⁸ akik együtt billentyűztek nekem, majd jött Török Ádám⁸⁹ Tátrai Tiborral,⁹⁰ Póka Egonnal⁹¹ és Kőszegi Imrével,⁹² utána

⁸⁴ Kovács Andor (1929–1989) gitárművész, zenetanár, zenekarvezető. Az 1940–1960-as évek dzsessz zenéjének meghatározó, virtuóz muzsikusa volt.

⁸⁵ Ray Charles (1930–2004) afroamerikai zongorista, énekes. A jellemzően amerikai zenei stílusok gyakorlatilag mindegyikében (dzsessz, rock and roll, gospel, blues, rhythm and blues, pop, country, funk) maradandót alkotott. 2004-ben készült az életéről film Jamie Foxx főszereplésével, *Ray* címmel.

⁸⁶ Makrai Pál (1945) az Atlasz, az Apostol, a Korál, a Kormorán együttesben, a Színészenekarban, az Old Sámson és a Favágók együttesben. 1981 és 1996 között a Rock Színház tagja volt. 1996-tól –rövid ideig a Budapesti Operettszínház tagja volt. Játszott a Ruttkai Éva Színházban, a Pesti Magyar Színházban, a Nemzeti Színházban, a Madách Színházban, az Erkel Színházban és a Vígszínházban.

⁸⁷ Keresztes Ildikó (1964) kétszeres eMeRTon-díjas, valamint Artisjus-díjas énekesnő, musical színésznő, a soproni Petőfi Színház örökös tagja.

⁸⁸ Balázs Ferenc (1951) Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas billentyűs, énekes, zeneszerző. A Neoton és a Taurus billentyűse, majd a Korál együttes alapítója, vezetője.

⁸⁹ Török Ádám (1948) fuvolista, énekes, dalszövegíró. 1968-ban alapította progresszív rockot, majd dzsessz-rockot játszó zenekarát, a Minit, ami többszöri átalakulást követően napjainkban is működik.

⁹⁰ Tátrai Tibor (1952–) Liszt Ferenc-díjas gitáros, hangszere egyik legkiválóbb előadója hazánkban. Számptalan zenekarban játszott, többek között a Kárpátia, a Tűzkerék, a Juventus, a Syrius, a Mini, az Olympia, a Generál, az Új Skorpió, a Hobo Blues Band, a Magyar Atom, a Boom-Boom együttesekben, saját zenekara a Tátrai Band.

⁹¹ Póka Egon Benedek (1953) basszusgitáros, zeneszerző, játszott Radics Bélával a Tűzkerékben, illetve a Juventusban, az Olympiában és a Metro együttesben. 1978-tól 1993-ig a Hobo Blues Band tagja, 1997-től 2009-ig a P. Mobil tagja, jelenleg a Póka Egon Experience vezetője. A budapesti Kőbányai Zenei Stúdió művészeti szakképző iskola alapítója, igazgatója.

⁹² Kőszegi Imre (1944) generációja egyik legjobb dzsesszdobosa, Liszt Ferenc-díjas. A Magyar Jazz Szövetség elnöke volt 2002–2008 között.

Kegyé Jancsi⁹³ pánsíppal, a dzsesszmuzsikusból álló Grupensax együttes, záróakkordként pedig a világhírű Roby Lakatos.⁹⁴ A zenei műfajok teljes kavalkádja jelent itt meg, még én is beszálltam spontán módon énekelni a cigánymuzsika mellé. De a születésnapomra eljött mások mellett Varannai István⁹⁵ és Szántó Erzsébet, akik énekeltek is.

Csatári Bence:

Ezek után felmerül a kérdés: lesz folytatása az Ungár-zenekarnak?

Ungár István:

Abban a formában, ahogy hat évvel ezelőtti feloszlásunkig működött, semmiképpen sem. De azt érzékelem, hogy mégis kénytelen leszek egy kicsit muzsikálni, nem magam miatt, hanem a barátaim miatt, akik sorra hívnak meg a születésnapjaikra nemcsak vendégnek, hanem zenésznek is. Ezeket a felkéréseket elfogadtam, de csakis az egész zenekarommal együtt megyünk fellépni. Nyilván fizikailag sem bírja már úgy az ember, mint húszévesen, így nem is teljes estére vállalkozunk, csak annyira, amit tiszta lelkiismerettel el tudunk vállalni.

Csatári Bence:

Bár sejthető a válasz, de azért mégis kíváncsi vagyok: hogy tekintesz vissza erre az eltelt nyolc évtizedre, megérte felcserélned az üvegtechnikusi szakmát a zenélésre?

Ungár István:

Elégedett vagyok a döntéseimmal, úgy érzem, teljes életet éltem, mind szakmailag; mind a családomat illetően. Igaz a mondás, amit Szántó Erzsébet tulajdonítanak, miszerint visszafelé ne bánjunk meg semmit, így azt sem sajnálom, amikor nem mentem el zenélni a világsztárok felkérésére. Mindez így volt kerek egész, és mindent elértem, amit kitűztem magam elé.

⁹³ Kegye János (1956) pánsípművész, eddig harminckét lemeze jelent meg, továbbá számos más lemezen is közreműködött, és szerte a világon kaphatók a lemezei. Lemezbemutató turnéi voltak Amerikában, Kínában, Ázsiában és több európai országban.

⁹⁴ Roby Lakatos (1965) hegedűvirtuóz; világzenész. A híres cigány hegedűsök egyike, Bihari János egyenesági leszármazottja. Yehudi Menuhin a pártfogásába vette, mentorként segítette. A szaksajtó Paganinihez hasonlítja.

⁹⁵ Varannai István az 1960-as évek egyik sztárzenekarának, az Echo együttesnek az énekeseként vált ismertté. Legismertebb számuk a *Gondolj majd rám!* című számuk volt, ami tévesen *Gondolsz-e majd rám?* címmel ment át a köztudatba.